

רוקדים

מגזין לריקודי עם ומחול

NIRKODA

עמותת ארגון המדריכים
והיוצרים לריקודי עם

גליון מס' 110 | דצמבר 2022

לקבלת עתון לתיבת האימיל לחצו **כאן**

טיולי ריקודי עמים בינלאומיים של ג'ים גולד: 2023

הטיולים שלנו מיועדים לרקדני
ריקודי עמים, אנשים שלא רוקדים,
וכל מי שיש לו אהבה לטיולים ותרבות.
www.jimgold.com

בוליביה, פרו, צילי

21 במאי עד 2 ביוני, 2023

בהנחיית מרתה טווארה.
קוסקו, העמק הקדוש, אגם טיטיקה, כפר
קציזאה, פיצ'ו מאצ'ו, אטקמה, לה פז, אויוני

תמשיכו לרקודו

אלבניה, יוון, מקדוניה, קוסובו

24 במאי עד 5 ביוני, שלוחה 5-7, 2023
בהנחיית לי אוטרהולט, בהדרכת קליטי זיקה.
טירנה, דורס, פסטיבל ולורה, קרויה, ג'ירוקסטר,
סרנדה, בראט, אגם פרספה, אוכריד

בולגריה

7-20 באוגוסט 2023. אפשרות הארכה
לים השחור: 20-25 באוגוסט
בהנחיית לי אוטרהולט, בהדרכת ונצי מילב.
סופיה, פלובדיב, בנסקו, וליקו טורנובו, ורנה

More Info: www.jimgold.com Email: jimgold@jimgold.com

רוקדים

מגזין לריקודי עם ומחול

NIRKODA

עמותת ארגון המדריכים והיוצרים לריקודי עם

גליון מס' 110 | דצמבר 2022

לקבלת המגזינים לתיבת האימיל שלך, אנא הצטרף כ-VIP

- מו"ל "רוקדים נרקודה", בשיתוף המכון לריקודי-עם (IDI), ארה"ב, נשיא: בוב לוין, יו"ר: טד קומט עורכים:
- ירון מישר, רות גודמן, דני עוזיאל חברי מערכת: שני קרני אדוקולסי, הוני גולדפיין, בני לוי, יהודית פיקסלר, רות שנברג, ציפי שרגאי עריכה גרפית: אנה קדרי
- צלם המערכת: אלכס הובר המערכת:
- רוקדים, דרך משה דיין 96/35 תל אביב 67320 טל: 052-5620447 פקס: 03-5614651 דוא"ל: rokdim@rokdim.co.il אתר אינטרנט: rokdim.co.il

למנוי לחץ כאן

העולם הבינלאומי של ג'ים גולד

לקבלת עותק לתיבת האימיל לחצו כאן

טיולי ריקודי עמים בינלאומיים של ג'ים גולד: 2023

הטיולים שלנו מיועדים לרקדני ריקודי עמים, אנשים שלא רוקדים, וכל מי שיש לו אהבה לטיולים ותרבות.

www.jimgold.com

בוליביה, פרו, צ'ילה

21 במאי עד 2 ביוני, 2023
בהנחיית מרתה טוארה, קוסקו, העמק הקדוש, אגס טייקקה, כפר קביצ'ה, פיצ'ו מאצ'ו, אסקמה, לה פז, אוני סרדה, בראס, אגס פרספה, אנורדי

בולגריה

24 במאי עד 5 ביוני, שלוחה ד-5, 2023
בהנחיית לי אנטרולט, בהדרכת קליטי זיקה, טרינה, דורס, פסטיבל ולרה, קרויה, ג'ייקסט, סרדה, בראס, אגס פרספה, אנורדי

7-20 באוגוסט 2023. אפשרות הארכה לים השחור: 20-25 באוגוסט
בהנחיית לי אנטרולט, בהדרכת נצי מילב, סופיה, פלובדיב, בנסקו, ויקי טורנוב, ורה

More Info: www.jimgold.com Email: jimgold@jimgold.com

ירון מישר

רות גודמן

דני עוזיאל

קוראים יקרים,

ושבו אתכם - מגזין "רוקדים-נרקודה" 110. למי מכם ששכח, כל הגיליונות האחרונים, וגם חלק נכבד מגיליונות משנים רבות לאחור, נמצאים אצלנו באתר ההיסטוריה - "רוקדים-נרקודה". אתר זה עובר כעת שדרוג משמעותי בהשקעה גדולה מאוד. חשוב לנו מאוד לשמור, לשמר ולהנגיש את ההיסטוריה של ריקודי העם.

הזמן רץ קדימה. אנשים שעיצבו את עולם ריקודי העם שלנו, נפרדים מרצפת הריקודים. חשוב לנו לדבר עם דור הותיקים ולהעלות כתבות פרופיל על אנשים אלה. בכל גיליון נביא לפחות כתבה אחת ולאט לאט נרד עם הגיל...

בגיליון הקודם פורסמה כתבה - דעה אישית שלי, ירון מישר - התומכת ביצירת מנגנון (או הצטרפות למנגנון קיים), אשר יתן ביטוי ל"זכויות יוצרים" בכל הקשור לחיבור ריקודי עם. בעקבות הכתבה קיבלנו תגובות רבות והחלטנו לעשות סקר אינטרנטי. הדעות חלוקות. את **תוצאות הסקר** וחלק מהתגובות הרבות והחשובות שלכם המצביעים, תוכלו לקרוא בהמשך.

לאחרונה נפרדנו מישראל ברזילי היקר. מישראל תרם תרומה עצומה להתפתחותם של ריקודי העם והקים דורות של רוקדים ומדריכים. **מושיקו הלוי ואביטל אפרת** כתבו לזכרו.

דוד בן אשר שוחח עם **רות פרדס**, גם היא מהותיקים שעשתה ועושה רבות בתחום, ומצא אישה רבת גוונים ופנים העוסקת בחינוך בהיבטים שונים ומגוונים וגם באמצעות התנועה.

כתבתה של **גדליה ניומן** - "גדולים מהחיים", על המורשת של **יונתן כרמון יואב אשריאל**, מביאה לנו עוד זוויות התבוננות על אנשים אלה שבצדק תוארו כ"גדולים מהחיים".

ריקוד החודש הפעם "כורדיון", ריקודו של **שמוליק גוב ארי** על לחן כורדי אוטנטי. על שמוליק ועל הריקוד תוכלו לקרוא במדור "**ריקוד החודש**".

במדור "**חוויות בעין המצלמה**" אנו מביאים תמונות מהקורס להכשרת מדריכים של קמפוס שיאים, בהנהלת **שלמה ממן** ומאחלים הצלחה לכל התלמידים.

קריאה מהנה

ירון מישר, רות גודמן ודני עוזיאל - עורכים.

מורה לריקוד, לתנועה, מחול

יש לנו בשבילך ביטוח לאחריות מקצועית

הביטוח שלנו נותן לך:

ביטוח תבות
מעבידים

ביטוח
לרכוש

ביטוח אחריות
מקצועית

ביטוח צד
שלישי

ביטוח הגנה
משפטית

ביטוח ופיננסים

טלפון: 04-6388052 | www.rap-bit.co.il
רחוב המייסדים 22, בנימינה

אנחנו מבטחים את העוסקים בתחום הריקוד המחול והתנועה כבר יותר מ-30 שנה
לפרטים ולהצטרפות לתוכנית הביטוח המיוחדת שלנו פנו:
דביר רפ - 050-9789719, dvirr@rap-bit.co.il

מעשים את הרק בביטוח ובפיננסים (מאז 1978)

REGISTERED CHARITY
NUMBER 279801

MeChol EuROPA

7-11 AUGUST
2023

UNIVERSITY
OF SURREY

BOOK

INFO@IDI.ORG.UK
WWW.IDI.ORG.UK

SHMULIK
GOV'ARI

HILA
MUKDASI

TAMIR
SCHERZER

DADO
KRAUS

WITH
Yael
YAAKOBI

פרויקט

גיוס המונים

תומכים

יש לנו תרבות נפלאה של ריקודי עם
ועלינו לתעד ולשמר אותה

הצטרפו לתומכים בתיעוד ושימור:

99 ש"ח בלבד לשנה

כי אין לנו מימון אחר...

גיוס המונים

(לאחר הרשמה לאתר):

<https://bit.ly/3a5e9oY>

אתרי אינטרנט

"רוקדים-נרקודה":

magazines.rokdim.co.il

- 110 גיליונות ב-25 שנים
- אלפי כתבות צבע, מסמכים
- היסטוריים, דעות ואירועים

ירון מישר: 052-5620447

"רוקדים":

rokdim.co.il

- 6000 צילומי הדרכות ריקודים
- חיפוש ריקודים מתקדם
- לוח הרקדות בארץ ובחו"ל
- לוח מדריכים בארץ ובחו"ל

ירון מישר

צילומים: אלכס הובר

תמלוגים בריקודי עם - כן או לא?

פסטיבל מחול כרמיאל 2017, היום השני

סקר קוראים ותגובות

” כויות יוצרים” - תשלום עבור שימוש בדבר שמישהו אחר חיבר/יצר זהו מנגנון שנוצר במשטרים הדמוקרטיים על מנת לכבד את היוצרים ולאפשר להם ליהנות ממאמצם (גדול או קטן). זכויות אלה קיימות והן המימוש של זכות הקניין וחופש העיסוק. הן אינן משהו שאנחנו יכולים להחליט אם אנחנו רוצים או לא רוצים לשלם עבור. לבעלי הזכויות בשירים בלחנים (ו... כן, גם בריקודים) אין אפשרות לממש זכות זו בצורה פרטנית, אלא באמצעות ארגון שיאגד את כל מי שמעוניין בכך (אקו"ם עבור המשוררים והמלחינים), לריקודאים עדיין אין דרך לממש זכות זו.

”זכות יוצרים” ניתנה על פי חוק לכל מי שחיבר/עשה משהו שאנשים רבים אחרים משתמשים בו, נהנים ממנו, וגם גובים כסף עבור השימוש בו. אין זה רלוונטי אם זו יצירה סימפונית מורכבת וארוכה, או שיר שמושמע ברדיו, או מצבור של צעדים **שיש או אין** בהם כל חידוש.

כתבה מפורטת תוכלו לקרוא [בגיליון 109 כאן](#).

”זכויות יוצרים” במוזיקה עבור **שימוש פומבי** משולמות, בד”כ, בצורה גלובאלית שנתית, על ידי העיריות, המתנ”סים, האוניברסיטאות, בתי הקפה, המסעדות, וכל מוסד אחר המפעיל מוזיקה עבור קהל, בצורה שוטפת לאורך כל השנה. **בצורה דומה יש לשלם גם עבור ריקודי עם ורצוי שהמנגנון שיעשה זאת יהיה אקו”ם.**

הנה תגובות לכתבה ולסקר שערכתי באינטרנט:

אקו”ם: מקבלים בברכה

בשנים עברו נעשו מספר ניסיונות לאפשר למחברי הריקודים (ריקודאים) להצטרף כחברים באקו”ם ולטפל בהגנה על “זכויות היוצרים” שלהם. למרבה הצער ניסיונות אלה לא צלחו.

אקו”ם תשמח לשוב ולהיפגש עם נציגי הריקודאים ולדון מחדש בנושא, על מנת לצרף את ריקודי העם למאגר היצירות המוגנות של אקו”ם, כך שניתן יהיה לגבות תמלוגים עבור השימוש בריקודים ובשירים, ולהעבירם ליוצריהם.

לרשותכם לכל דבר ועניין...

מושיקו הלוי: תמלוגים לריקודאים - לא ולא!!

ריקודי העם חוברו במטרה להנחילים לעם. אין אף מדינה בעולם שיצרה תקדים כזה - תשלומים לריקודאים.

מחברי הריקודים הפופולאריים בישראל, מוזמנים ללמד את ריקודיהם בחוץ לארץ, מקבלים תשלום לא מבוטל עבור עבודתם, ומתפרנסים בכבוד. פה לא מדובר בנסיעה אחת בשנה, אני מכיר ויודע על חלק ניכר ממחברי הריקודים שמוזמנים לחו"ל מספר פעמים בשנה ויש שכר טוב לעמלם.

במשך השנים יצרנו מתכונת שאני הייתי בין חלוציה, ורוב מחברי הריקודים נהנו ממנה. אנחנו אמנם חיברנו את הריקודים, אבל הרוקדים היו אלה שעזרו למחבר להתפרסם.

ברגע שיוחלט לשלם לכל מחבר ריקוד תמלוגים, אנחנו נאבד את המטרה המקודשת של "פיתוח תרבות ריקודית" ונהייה עדים לפתיחת בתי חרושת לחיבור ריקודים בשיטת הסרט הנע ויצוצו לפתע עשרות מחברי ריקודים בגלל רעיון התמלוגים.

אינני יודע מאין צץ הרעיון לשלם תמלוגים לריקודאים ומה היה הגורם למחשבה הזו, מלכתחילה היה האינטרס של מחבר הריקודים לקבל הכרה מן הרוקדים בישראל, ולא על מנת לקבל פרס כלשהו. במידה והצליח, מחבר הריקוד זכה לכבוד והערכה שהערך שלו גדול שבעתיים מסכום הכסף שעשוי לקבל מכל גוף כמו אקו"ם.

חברים יקרים, אני אישית מתנגד בכל מאודי לרעיון תמלוגים לריקודאים, אף על פי שמספר הריקודים שחיברתי יכול להקנות לי תשלום מכובד, ובכל זאת אינני רוצה לאבד את כבודי בגלל כסף.

מושיקו:
"מלכתחילה היה האינטרס של מחבר הריקודים לקבל הכרה מן הרוקדים בישראל, ולא על מנת לקבל פרס כלשהו."

פסטיבל מחולות כרמיאל 2016

ארגון הרוקדים: בשום פנים ואופן לא!

עולם ריקודי העם זקוק ליצירת ריקודים על מנת להתרענן ולהתחדש, אולם הכל צריך להיעשות במידה. למרבה הצער, מרקידים פעילים וכאלה שאינם פעילים מחברים מידי שנה מאות ריקודים חדשים. הרקע לכך הוא בעיקר הרצון להתפרסם ולהגיע לקהל רוקדים גדול ככל שניתן. כאן מתחילה מסכת של לחצים המופעלים בין מרקידים עמיתים ללמד את הריקודים החדשים - גם אם איכותם ורמתם אינה מניחה את הדעת.

כבר היום - עוד לפני הרעיון של התמלוגים - הגענו למצב שרוקדים אינם מסוגלים לעבור בין הרקדות כי הרפרטואר שונה מהרקדה להרקדה.

לצערנו הרב אין מנגנון של רגולציה ומיון, אשר יפחית ויקבע את מספר הריקודים החדשים שהענף יכול להכיל בשנה.

עניין התמלוגים רק יאיץ את התהליך ההרסני לו אנחנו עדים - ויגדיל באופן משמעותי את יצירת הריקודים החדשים.

בנוסף, אנחנו רוצים להזכיר שריקודי העם נועדו להיות סוג של פעילות תרבותית עממית ומחברת בין חלקי החברה בארץ ובעולם. אט אט הפכו ריקודי העם להיות למקור הכנסה כספי לא מבוטל אותו נדרשים הרוקדים לשלם.

אם תתקבל ההצעה הזאת סביר להניח שפרט לתשלום דמי הכניסה להרקדה - אשר כבר היום בחלק מההרקדות הוא גבוה מידי - יצטרכו הרוקדים לשאת גם בהוצאה עבור התמלוגים.

יש לדעתנו שאלות רבות לא פתירות בהיבטים משפטיים (ריקודים אינם שירים והם לא מושמעים כדוגמת שיר), היבטים כלכליים, ארגוניים, ענייני זכויות יוצרים לדוגמה על כל הריקודים שחוברו עד היום פורסמו בפומבי ומתוך כוונה שיגיעו לשימוש חופשי לקהל הרחב ועוד כהנה.

אנחנו מתנגדים להצעה אשר תיטיב אולי עם מספר מצומצם של מרקידים, אך תגרום להרס רב ותפגע בעשרות אלפי הרוקדים בארץ ובעולם ותביא להרס של הענף כולו.

בברכה, ארגון הרוקדים

הסקר

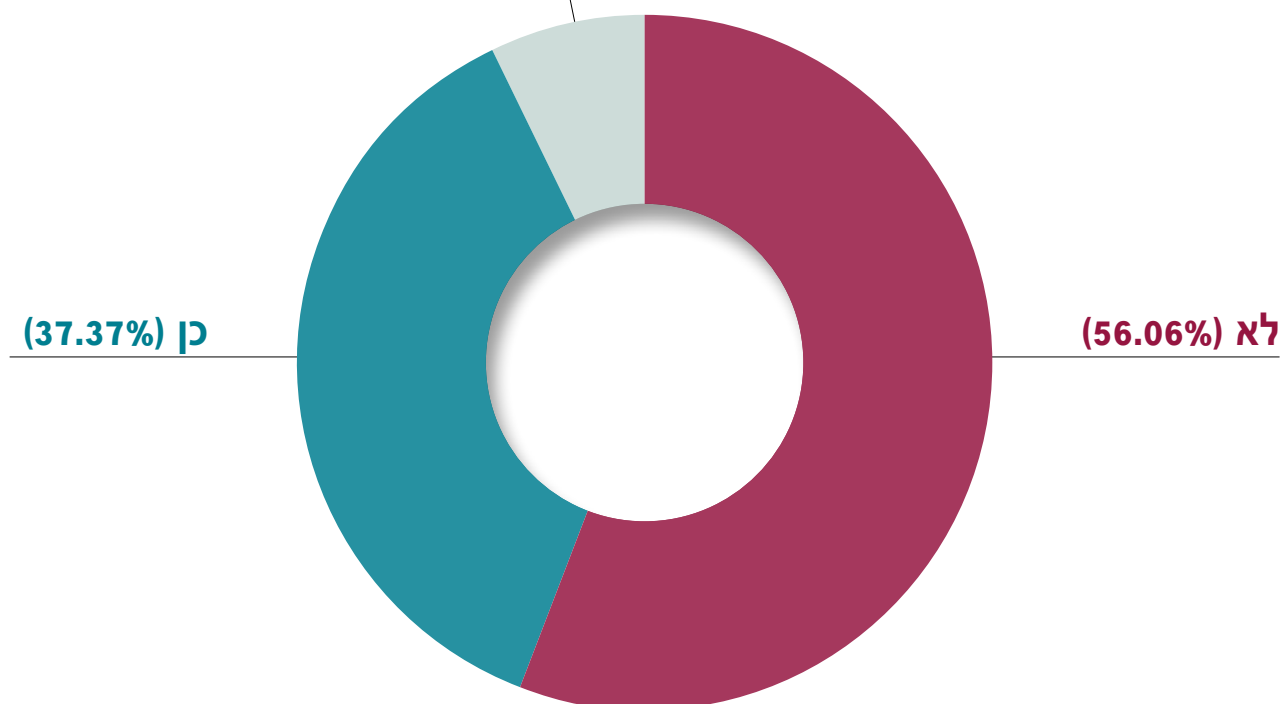
לסקר האנונימי ברשת ענו 330 קוראים, בנפרד בארץ ובחו"ל. רבים מאוד גם טרחו והוסיפו את דעתם. סימן שחשוב להם ותודה רבה לכל מי שטרח לכתוב. ריגשתם אותי באיכפתיות שהפגנתם. הכל מעניין, אך אין אפשרות להביא כאן את כל התגובות לכן בחרתי את המעניינות יותר (ראו בהמשך).

לסקר בארץ ענו 198 קוראים.

הרוב שולל את הרעיון 56% מול 37% שבחרו בעד ו-7% שאין להם דעה. 60% לא טרחו לקרוא את הכתבה. מבין העונים לכתבה סימנו רק 40% שקראו את הכתבה לעומת 60% שלא טרחו לקרוא.

האם לדעתך יש לקדם הסדר של תמלוגים עבור שימוש בריקודי עם [198 תגובות]

אין דעה (6.57%)

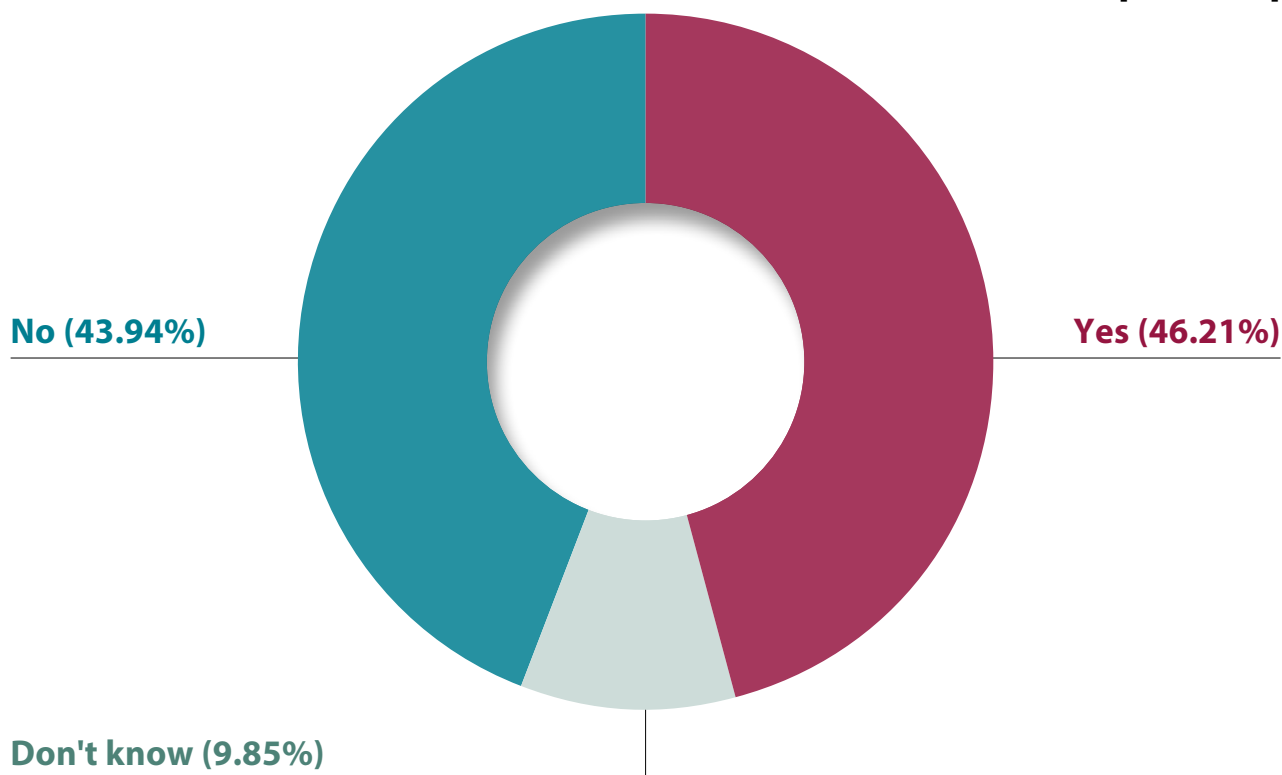

לסקר בחו"ל ענו 132.

כאן יש שוויון: בעד הרעיון 46% מול 44% שהם נגד ול-10% אין דעה. 56% קראו את הכתבה לעומת 44% שלא קראו. מבין העונים לכתבה סימנו 56% שקראו את הכתבה ו-44% שלא קראו.

Do you think that an arrangement of royalties for the use of folk dances should be promoted?

[132 תגובות]

אין זה רלוונטי אם זו יצירה סימפונית מורכבת וארוכה, או שיר שמושמע ברדיו, או מצבור של צעדים שיש או אין בהם כל חידוש.

בחו"ל יש יותר מודעות לצורך בתמלוגים. ניתן גם לראות שבחו"ל הרוקדים-מצביעים התייחסו קצת יותר ברצינות והקדישו זמן לקריאת הכתבה.

- שני מונחים הייתי מציע לשנות כשאנו עוסקים בנושא (וזה לא רק סמנטי):
1. במקום "יוצר" אני מציע את המילה "כוריאוגרף", "ריקודאי" או "מחבר".
 2. במקום "מרקידים" אני מציע "מדריכים" (כך זה היה בעבר).

פסטיבל מחולות כרמיאל 2016

פסטיבל מחולות כרמיאל 2016

לדעתי, כל יוצר,
כמו כל נותן
שירות, חייב
שיקבל גמול
על הקניין שלו,
שאנחנו עושים בו
שימוש.

הנה מקבץ חלקי ביותר מהתגובות שקיבלנו:

- אם נכניס את נושא התמלוגים, הריקודים יהפכו להיות עם יותר "פוליטיקה", מסחרי ומגעיל ממה שזה כבר היום. אין בזה המון כסף והשינוי הזה רק יעשה רע למערכת. זו דעתי.
- מגיע ליוצרים תמלוגים לא פחות מהמשוררים או המלחינים שגם מקבלים. היוצרים עבדו קשה ואין סיבה שלא יהנו מפרי עבודתם לאורך שנים.
- איך אפשר לשלם תמלוגים על צעד תימני, או שיכול-חילוף. ברוב הריקודים כ-90% מהצעדים כבר קיימים (הועתקו) מריקודים קודמים.
- לדעתי, כל יוצר, כמו כל נותן שירות, חייב שיקבל גמול על הקניין שלו, שאנחנו עושים בו שימוש.
- זה יגרום למרקידים מסויימים להרקיד רק את הריקודים של עצמם...
- אתה מחפש צרות ורק לעשות כאוס.
- לדעתי מרקידים יעלו את תעריף הכניסה כדי לכסות גם את תמלוגי היוצרים, ורוקדים רבים יעשו חישוב כלכלי וסדר העדפות.
- רצוי להקים מנגנון כזה גם בריקודי עם.
- ראוי שמעמד יוצרי הריקודים ישווה לזה של היוצרים האחרים לסוגיהם. לטווח הארוך זה טוב לכולם.
- גם כך התחום די יורד ואין מצטרפים חדשים. להתפרנס כמרקיד אינה משימה קלה. אז השאלה אם בתחום הנמצא בירידה יש להכביד עוד? לכן מציע סכום סמלי ולא גבוה.
- ריקוד מהווה יצירה לכל דבר אין סיבה שהיוצר לא יתוגמל.
- גם כך יש יותר מדי ריקודים חדשים, ואם יקבלו תמלוגים ירצו לייצר עוד הרבה.
- קודם כל שה"מרקידים", שברובם מתנהגים כתקליטנים בלבד, יודיעו לפני כל ריקוד את שם הריקוד והיוצר. יש מעטי מעט שמקרינים זאת על מסך, זו כבר עליית מדרגה, תוך מתן כבוד ליוצרים. שנית, בסופו של דבר זה יושת על הרוקדים שגם כך משלמים בין 30 ל-50 ש"ח לכניסה - שזו גזלה. שלישית, המרקידים משלמים לאקו"ם על השמעת השירים כמו שהאולמות משלמים?

זה יגרום
למרקידים
מסויימים להרקיד
רק את הריקודים
של עצמם...

- בנוסף האם תהיה חלוקה שוויונית בין היוצרים על שירים או השתלטות עויינת, כרגיל.
- יש הרבה אמנים שיש להם קושי להתפרנס. ואם התמלוגים יעזרו להם, אז זה שווה את זה. יוזמה מבורכת.
- מצידי אין בעיה אבל שתשלום יגיע מהמרקידים ולא מהרוקדים די לשלם 35 שקל.
- אני בעד אבל המנגנון חייב להיות שקוף, הוגן ומדויק ברמה סבירה וכך לגבי התמחור.
- הסדרת תמלוגים תקדם את הפיקוח על הריקודים ותעודד יצירת ריקודים איכותיים.
- כוריאוגרפיה של ריקוד היא יצירה אומנותית שכולנו נהנים ממנה. כוריאוגרפים שתרמו במשך מרבית חייהם להעשרת התרבות ואיכות החיים של כולנו, שיצרו ריקודים שאנו רוקדים שוב ושוב - בהחלט מגיע שתהיה להם הכנסה משמעותית מיצירתם - ובמיוחד לעת זקנה.
- במשך שנים רבות המרקידים לא התיחסו לזכויות יוצרים והשתמשו, בלי שום מגבלה, בהשמעת שירים ושינויים בהקלטה בהתאם לצרכי הריקוד. לכן עכשיו ברור לי שאין ליצור הסדר תמלוגים עבור שימוש בריקודי עם.

- נכון להפעיל תגמול. אבל, כמו בכל מוצר לא בעת ייצורו (ככל שיהיה מקסים ומכיר או להפך), אלא לאחר יצירת מדד מוכח שיש בו שימוש כמותי (מעל לרף מסויים) לתקופה של לפחות שנתיים ולא לתגמול כל מטאור שהיום הבליח ומחר דעך.
- כל מי שעובד וטורח ובונה "יש מאין" מגיע לו תמלוגים, מה עוד שאנשים נהנים מהעשייה שלו.
- ההשקעה הרבה הכרוכה בחיבור ריקוד (במיוחד האיכותיים) מחייב זאת!!
- קנין רוחני חייב להיות מוגן בחוק ובעלי ואני חייבים להיות מתוגמלים כחוק.
- יישר כוח.
- תמלוגים יקחו את הענף המקסים הזה של ארץ ישראל האמיתית, למקום אחר שבסופו של דבר ימוטט את הענף. זה lose-lose-lose situation שכולם יפסידו בסופו של דבר: היוצרים המרקידים והרוקדים.

פסטיבל מחולות כרמיאל 2016

- מיותר! רמת הריקודים הממוצעת נמוכה מאוד. יש יותר ריקודים שנלמדים ואחרי תקופה קצרה שוקעים בתהום הנשייה. עולם ריקודי העם דומה קצת לבבל. יש מרקידים שמקדמים ריקודים שלהם על פני ריקודים של יוצרים אחרים. לא צריך לנסות לעשות דבר רציני כמו תמלוגים לריקודי עם. ישראל הקטנה היא "חושך לגויים" בתחום זה. עשרת אלפים ריקודי עם. רובם המוחלט לא מוכרים ולא נרקדים. אנו שיאני העולם ב"בלבלה" בתחום שאמור להיות נכבד, אך הפך בחלקו הגדול למקום נמוך ולא הגיוני.
- ריקודי עם הם תרבות הכרחית. לא צריך להוסיף להם מקלות בגלגלים כדי להקשות. הכל צריך להיות חנים, חשוף לעיני כל בפארקים ובמקומות נגישים לכולם. הממשלה צריכה לממן את תרבות ריקודי העם כמעט מגיל אפס, וכל העוסקים בתחום צריכים לעסוק בכך בחינם מתוך תחושת שליחות ואהבה גדולה.

**אתה מחפש צרות
ורק לעשות כאוס.**

מושיקו הלוי

מישאל ידידי

דברים לזכרו של חבר

הלוואי ויכולנו לשבת ביחד, אחד ליד השני, ולשוחח כרגיל על ריקודי עם ונושאים אחרים כמו שנהגנו בעבר בכל מפגש. אני רוצה לספר על הקשר שהיה בינינו ואני מתקשה לספר עליך בלשון עבר. יש לי קושי להאמין שאתה לא איתנו.

אני זוכר את כל הפעילויות המשותפות שלנו, הן חרוטות אצלי בגוף ובנשמה. אתה היית הראשון בארץ לראות את ריקודי החדשים, רשמת את הריקודים שלי, תיאמנו השתלמויות, היו לנו הצלחות משותפות ובאופן טבעי הפכנו ידידים.

לא פעם היית מליץ יושר שלי והגנת עליי בוויכוחים בין הרוקדים, שבסופו של דבר הם נוכחו לדעת שהם טעו.

בכל ביקור שלי בארץ (בשנים בהן חייתי בארה"ב), דבר ראשון שעשיתי, הרמתי טלפון כדי ליידע אותך שהגעתי ובהזדמנות זו קבענו פגישה.

ביקשת ממני לבוא ולהתארך בחוגי הרקדה שלך, אם זה בבית ברבור, אם זה ביפו, בכפר המכביה, בביכורי העיתים, בבית הסופר ובבית דני.

נסעתי איתך, ברכב שלך, למקומות רבים ושונים, חלקם שמחים וחלקם עצובים. עצם המחשבה שהיינו ביחד לא דווקא בהקשר לריקודים הוסיפה נדבך נוסף למערכת הידידותית שלנו.

כשהגיע מועד הבחירות לארגון המרקידים לפני מספר שנים, פנית אליי בהצעה, להיות יושב הראש של הארגון. סיפרת לי על המצב הקשה של הארגון הן מבחינה ארגונית והן מבחינה חברתית. אמרת לי שהאישייות שלי תכניס אווירה שונה לארגון. אתה מישאל היית זה שעמל קשה לשכנע את הבוחרים להצביע עבורי ובזכותך נבחרתי. לצערי אחרי שנה וחודשיים נאלצתי לוותר על תפקיד כפוי טובה.

לך דיווחתי על כל המתרחש בארגון. אבל גם אתה, נאלצת להסכים, מחוסר ברירה ולאור האווירה הכללית שרווחה, שטוב אעשה אם אוותר על התפקיד כיושב ראש הארגון.

מישאל ידידי, במסגרת ריקודי-העם, היית אחד מעמודי התווך. אחד המרקידים המצליחים. היית מבוקש להרקיד באירועי ימי העצמאות, סיעת לרבים מן הרוקדים בכל הזדמנות שנתבקשת ומעל הכל לימדת את הרוקדים לאהוב ריקודי עם. לא אהסס לומר שאתה תחסר לי מאוד, כי המטען החברותי שלנו הכיל כל כך הרבה איכויות שימשיכו להיות חקוקים בתוכי.

תנוח מישאל על משכבך בשלום, ואני אמשיך לזכור עד סוף חיי את החברות הנפלאה שהייתה לנו.

אני זוכר את כל הפעילויות המשותפות שלנו, הן חרוטות אצלי בגוף ובנשמה.

אביטל אפרת

המדריך והרקדן הטוב ביותר שהכרתי

זיכרונות מחבר

הכרתי את **מישאל ברזילי** בדרך מקרה, בשנת 1976 לאחר סיום התיכון. בהיותי בבי"ס תיכון השתתפתי בלהקת המחול של חולון בניהולו של **יוסי פרום**. יום אחד בקשתי מהמנהל שלי בעבודה - **חנניה**, לצאת יותר מוקדם כדי להירשם לחוג ריקודי עם. הוא סרב ואמר לי שביום שבת חבר שלו מרקיד בחולון ואז יכיר בינינו.

ביום שבת הגעתי להשתלמות מדריכים של **מישאל ויהודה עמנואל** בחולון מבלי לדעת למה אני מגיעה. באותו יום חנניה הכיר לי את מישאל שהזמין אותי לחוג שלו בנאות רחל בחולון. מישאל הבחין בכישרוני והזמין אותי לרקוד אצלו ב"מועדון הצעירים" ביפו, שם רקדתי כל ימי שרותי הצבאי. הייתי עתודאית ורק אחר כך שרתי בצבא. מישאל האמין בי וכבר אז נתן לי את ההזדמנות להדריך בחוגים שלו בבתי הספר ובערבים בבית ברבור, בית הסופר, עירוני א', בנק לאומי, בבסיס צה"ל ועוד... לאחר מכן המליץ לי לגשת לאולפן (קורס) למדריכים לריקודי עם.

מיום שהכרתיו הייתה בינינו כימיה נהדרת. הוא העצים וקידם אותי, עזר לי למצוא עבודה ועוד. באותה תקופה גם הדרכת בחוגים שלו וגם הדגמתי אתו את הריקודים בכל החוגים שלו בחוגים אחרים ובהשתלמויות. לימים הפכנו לחברים טובים כל כך שאי אפשר לתאר.

באותם ימים היו לו חוגים גדולים בתל אביב וסביבותיה. באותו זמן כל הרוקדים נהרו אחריו מחוג לחוג. החוג המפורסם היה ביפו העתיקה שהפך למשפחה, ובמסגרתו טיילנו יחד בארץ. אחרי החוג היינו יושבים ב"מגדלור" ביפו ושרים עד השעות הקטנות של הלילה. עד היום יש קשר הדוק בין רוקדים מאותה תקופה. מישאל טיפח וקידם מדריכים שלמדו אצלו והתחילו להדריך כמו **ישראל ליצי, משה לוי, אייל עוזרי, אייל לוי, ישראל שיקר, ויקטור גבאי** אנוכי ועוד...

זכורות לי ההרקדות בבית ברבור. שם, אחרי החוג, היינו נכנסים לברכה. זכורות לי ההרקדות שהרקיד בככר מלכי ישראל (כיכר רבין כיום), בחגים ובשבתות עת הייתי בין הרוקדים שעל הבמה. הסגנון של מישאל והחום והאהבה לריקוד כבשו כל אחד שהגיע אליו.

בהמשך מישאל התחיל לעבוד בביכורי העיתים, בית הסופר, בית קזנצ'י וגולדה (בריזה) חולון. היה לו סגנון ייחודי ואווירה ייחודית בחוגים שניהל. להשתלמויות למדריכים שערך היה שם טוב. המדריכים רצו ללמד אצלו בהשתלמות ובחוגים וכמובן כמעט כולם השתתפו בהשתלמויות.

בחוגים שלו הייתה אווירה משפחתית. תמיד עזר לכולם, היה מרכז מפגשים וידע לשמח אנשים ולכבוש את ליבם.

כאשר מישאל היה נוסע להרקדות בצפון, היו רבים נוסעים איתו. אני זוכרת ביקורים אצל מנחם מנחם ז"ל בנהריה את המרתונים שערך ספי אביב במחניים. בנצי תירם ז"ל הזמין אותנו תמיד להרקדות בטכניון, בסוכות למנהג האושפיזין. התארחנו אצל **יענקל'ה לוי** ז"ל בבית כץ ובבית נגלר, אצל **אלי שטמר** (אבא

מישאל ואביטל בריקוד זוגות

של אלעד) ועוד... אף פעם לא סרב לקחת אותנו. לא עשה חשבון של דלק, תמיד כיבד את כולם. המדריכים מהארץ והעולם היו מגיעים אליו הביתה, מתארחים אצלו ואף ישנים בביתו שהיה מרכז חברתי.

הייתה למישאל בת זוג מיוחדת, **בתשי** - בת שבע שמה, שרקדה אתו רוקנרול וכשהיא רקדה אתו הינו עושים מעגלים סביבם. הם היו רוקדים יחד נפלא. מישאל היה ידוע כרקדן מעולה ותמיד במרכז העניינים.

בשנת 1990, במוצאי סוכות, אירגן מישאל מופע טלוויזיה בבימוי של **יגאל בן דוד**, שעסק בהשפעת הריקוד התימני המקורי על ריקודי העם. במופע השתתפו להקות תימניות מהארץ כמו עמקא, יחד עם זמרים שבצעו ביצועים תימניים מקוריים כמו אהרון עמרם, ציון גולן, עפרה חזה, העמרנים ואחרים.

מישאל הקים להקה מרוקדים מצויינים ואנו הדגמנו את ריקודי העם. בחלק זה השתתפו **סעדיה, דני בן שלום, עמי מעמק חפר, אייל עוזרי, אני ומישאל**. הטלוויזיה אז הייתה בראשיתה בשחור לבן.

מישאל היה ממקימי ארגון המדריכים לריקודי עם. הדבר היה חשוב לו מאד ולאורך כל השנים היה מאד פעיל לרווחת המדריכים. הוא השתתף בכל הישיבות שהיו אז בוועד הפועל בימי חמישי. היה בהנהלת הארגון שנים רבות והוא זה שהחדיר בי את החשיבות של פעילות בארגון.

מישאל יזם יבוא של נגני קלטות "סופרסקופ", שהיה חידוש עם שינוי מהירות הנגינה כך שהמדריכים יכלו להשמיע שיר לאט יותר למען המתחילים. כל המדריכים רכשו ועבדו אתו שנים רבות עד... נגן המינידיסקים, נגן התקליטורים והמחשב...

מישאל מלהיב את הרוקדים בפסטיבל כרמיאל

מישאל היה תמיד מקושר לאנשי מפתח בתרבות הישראלית כמו עפרה חזה, ציון גולן ועוד רבים וטובים וכן לתקשורת הישראלית. לא היה דבר שהיית מבקש ממישאל והוא היה מסרב. תמיד עזר לכולם. גם בהתנדבות. זכורים לי מקרים רבים שגייסתי אותו להדריך בהתנדבות לטובת אירועים שונים.

יום אחד מישאל החליט להפיק הקלטות עם עיבודים חדשים עבור הריקודים הבסיסיים. הוא עבד עם **יהודה קיסר** והזמין אותי לשמוע את העיבודים בזמן אמת, לפני ההפצה ולהביע את דעתי. לאחר מכן הפיק את התקליטים והקלטות אצל האחים ראובני.

מישאל היה עבורי המורה המשמעותי ביותר עבורי ועד היום אני נוצרת בליבי את הזכות הזו. הייתי בת בית בביתו ואף הוזמנתי לכל השמחות שהיו במשפחתו. הכרתי היטב את משפחתו וחבריו, גם אלה שלא רקדו...

בשנים האחרונות הדריך בבית דני ונוסטלגיה בכפר המכביה ואהבתי להשתתף בחוגיו. סגנון הריקוד וההדרכה שלי הושפעו ממנו.

כשנודע לי שמישאל חלה לא האמנתי. תמיד רקד, עסק בספורט, בשחיה ואכל אוכל בריא. היה קשה לי לקבל שאסון כזה ירד על אדם כל כך משמעותי עבורי וכל כך שמח. לאורך תקופת מחלתו בקרתי אתו פעמים רבות והייתי בקשר עם משפחתו. ההודעה על פטירתו הייתה קשה מאד וזו אבדה גדולה עבורי.

יהי זכרו ברוך.

המדריכים מהארץ והעולם היו מגיעים אליו הביתה, מתארחים אצלו ואף ישנים בביתו שהיה מרכז חברתי.

בהרקדת שישי בגניגר מימין: חנן, אלי, מישאל, אמנון (מחבר הריקוד) ויאיר

דוד בן אשר
צילומים:
דוד בן אשר
ואלבום המשפחה

שלושת העולמות של רות פרדס

פסיכותרפיסטית, רקדנית וחוקרת פולקלור

ניתן לאפיין את **רות פרדס** במגוון "תלבושות" (בגדים):

בגד אחד מחוייט, מעורר חשיבות ויוקרה, תואם את עיסוקה הרשמי הפארה-רפואי בתחום הפסיכותרפיה בהיותה יושבת ראש עמותת יה"ת (האגוד הישראלית למטפלים באמצעות אומנויות) שם לחמה לקבל הכרה מקצועית לתחום. בגד שני קליל, מקושט, מסוגנן - מציין את עיסוקה בטיפול בתנועה, וריקודי עם על המגוון העצום שלהם. בגד שלישי - מעין גלימת המדען - חוקרת הפולקלור של עדות ישראל.

המלבושים הללו, כסמל, הם הביטוי ההוליסטי לשלושת העולמות של האישה הססגונית הזו, ללא גבולות. מעבר לעיסוקים וההתמחויות, ויש גם סיפור חיים יוצא דופן כפי שיוספר בהמשך בכתבה זו.

נפגשנו בביתה המיוחד בישוב הררית במשגב שבגליל. אחרי נסיעה בפיתולי הכביש ביער, כבר על המדרכה, בכניסה לביתה, חשנו (זוגתי נירה ואני) באווירה הרגועה ומשהו קסום של שלוה עם אנרגיות זורמות. לצדי המדרכה רקפות ושאר פרחים וצמחייה שופעת ירק ועצים והכנסת אורחים מכבדת.

הבית עצמו משרה נינוחות ותמיהה לא קטנה. המבנה הייחודי בעל 5 הצלעות (חתך הזהב), שעוצב על ידי **ג'ו פרדס**, בעלה המנוח של רותי, משקיף על עמק בית נטופה והכנרת, נוף רחב ידיים רגוע ומרחיב נשימה.

אפילו ארוחת הבוקר כבר מוכנה על השולחן המעוצב, כי ככה מנהג הכנסת האורחים בבית הזה, "בית רותי וג'ו פרדס" תמונות קיר רחבות ופסלים מפוזרים בפינות השונות מעשה ידיה של בעלת הבית היצירתית מאד.

הראיון כולו נמשך כ-4 שעות, מלווה בהדגמות ריקוד והסברים, אפילו בהחלפת תלבושות להדגמה יותר אוטנטית. האלבומים המשפחתיים מככבים בשיחה הקולחת, בהם תמונות נוסטלגיות מפעילות רבת שנים ברחבי הארץ והעולם. לבסוף יצאנו מביתה הרווי אווירת תרבות ואנרגיות חיוביות כשעמנו חוויות מעשירות ועוצמתיות.

בראיון מקיף (והקצר מלהכיל את היקף המעש של האישה הקטנה/גדולה הזאת), פורשת רות את תולדות פעילותה ב-82 שנות חייה הקצרים.

הפסיכותרפיה כעיסוק מרכזי בחיים

זה 50 שנה עוסקת רות בפסיכותרפיה במסגרת יה"ת - "האגוד לטיפול באמצעות אומנויות בישראל". זהו איגוד המייצג את המטפלים מול המדינה, ומאגד מומחים בתחום התרפיה באומנויות ב-6 ענפים: אמנותית חזותית, ביבליותרפיה, דרמה, מוסיקה, פסיכודרמה, תנועה ומחול. האיגוד פועל כיום בישראל תחת מערכת החינוך, הבריאות והרווחה. בזכות מאבקה של רותי ושותפיה זכה הענף להכרה מקצועית, תהליך שממשיך גם היום.

רותי בהופעה
בסיגנון אתני

רות רכשה, תחילה, את השכלתה בסמינר הקיבוצים ובהמשך למדה פסיכולוגיה קלינית, באוניברסיטת בר אילן, תואר שני בטיפול בתנועה רכשה רותי באנגליה.

בהמשך התמחתה בטיפול בתנועה ומחול באקדמיה לדאנס תרפי, בגרמניה ובאוניברסיטת חיפה עבדה רות שנים רבות בבי"ח אסף הרופא, באבחון ושיקום של ילדים הלוקים ב-CP (שיתוק מוחין) במקביל טיפלה רותי במשך 20 שנה כפסיכותרפיסטית בביה"ח בבאר יעקב.

במשך כ-8 שנים כיהנה רות כיו"ר ארצית של יח"ת. בידה תעודת הוקרה מיוחדת על תרומה לאגודה החשובה הזאת, שגם גדלה בתקופתה לאלפי חברים.

התרפיה הרפואית והריקוד - כן, הולכים ביחד

רותי מתארת את הדואליות של חייה: רוב חיי אני חצויה בתוכי בגלל ההתחלה שלי. הריקוד טבוע בי עוד מקדמת דנא. עוד בהיותי ילדה בקיבוץ נגבה, בגיל 5 כבר זוהו כישורים אלה. כבר אז קיבלתי את הסולו הראשון שלי בהופעת ריקוד. מאז לא הפסקתי.

במקביל לעבודתי התרפויטית היה הריקוד כל עולמי. כנערה נשלחתי ללמוד אצל **גרטרוד קראוס** והכשרה אמנותית אצל **אריה כלב**. השתתפתי בסדנאות תיפוף של **אליהו גמליאל** ובדבקות של **ויקי כהן**. צורפתי על ידי **רעיה ספיבק ותרצה הודס** לקורס הכשרת מדריכים באולפן בית לסין.

בהמשך הוזמנתי ללמד באולפן (קורס להכשרת מדריכים) ולימים גם ניהלתי את הקורס בבית לסין ובגבעת וושינגטון, הדרכה בה המשכתי במשך 30 שנה. שותפיי להקמת מפעל ריקודי העם בישראל, שראוי להזכירם היו מובילי התחום - **גורית קדמן, רבקה שטורמן, יואב אשריאל, אליהו גמליאל, שלום חרמון, יענקלה לוי, תמר אליגור, מושיקו הלוי, יונתן גבאי, ויונתן כרמון**.

פרשנות וחקירה הם מהות הפולקלור - סיפורה של רות

פתחתי חוגים גדולים ומוצלחים להרקדות המוניות וסחפתי המונים לרקוד וליהנות. גם כוריאוגרפיות גדולות ברקורד שלי (בהמשך), אבל במיוחד עניין אותי המחקר והפרשנות של התנועה והריקוד וכן התקשורת המתקיימת בין אדם לאדם בזמן הריקוד. התמקדתי בלפרש מהו ריקוד טוב - מבנה, צעדים, שייכות, התחלה, שיא וסיום: מהי ההתפעמות וממה נלהבים.

למה, למשל, עולות הידיים ונע הראש לכאן או לכאן. מה המקורות של התנועות, הבחנות והפרדות, מהי תורת ההדרכה ואיך ללמד נכון כל צעד. כמודל התמקדתי בריקוד התימני. יחסתי חשיבות רבה למקור האתני של המחול והביטוי התרבותי שטמון בו. ובעיקר חקרתי את טקס החינה התימני והריטואלים המרפאים שבתוכו.

במקביל חקרתי גם את אפיוני יהדות המזרח ומזרח אירופה: מה מחבר בין ניעות הברכיים בסגנון תימני, למשל, לכיפוף הברכיים בריקוד חסידי. נעזרתי בד"ר **צבי פרידהבר** ובידע הרחב שלו. בחנתי איך מתקשר המחול למנהגים כמו עליה לקברות צדיקים, הילולות, ל"ג בעומר במירון, חתונות, תכשיטים, צביעות עיניים וכו'.

חקרתי את הספרות המרוקאית ואחרות על מנת לדייק בביטוי התנועה והריקוד. ראיתי למשל בריקוד התימני תנועות מצומצמות מעלה מטה, כאשר הפיוט של **שלום שבזי**, הלחן והתנועה מחוברים יחד כנוגעים באל ובקדושה. למדתי להבין דרך הדבקה הערבית, למשל, בה הידיים מחוברות חזקות כשרשרת, מביעות עוצמה המוקרנת מאחד לשני. זה אופייני לחברה ערבית מלוכדת, דבק-צעד, מחוברים לאדמה כשהגבר מוביל כי כזאת היא החברה הפטריארכלית.

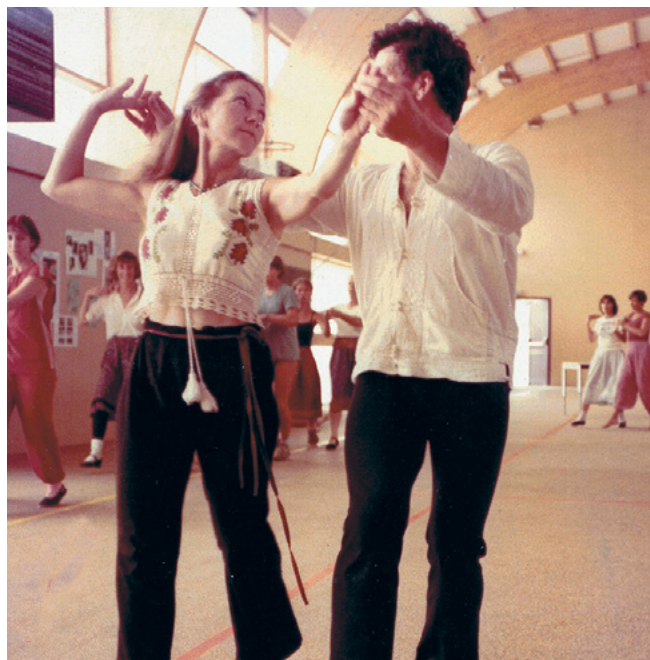
“במיוחד עניין אותי המחקר והפרשנות של התנועה והריקוד וכן התקשורת המתקיימת בין אדם לאדם בזמן הריקוד. התמקדתי בלפרש מהו ריקוד טוב - מבנה, צעדים, שייכות, התחלה, שיא וסיום: מהי ההתפעמות וממה נלהבים”

**”בשלב מסוים
נשלחתי ללמד
ריקודי עם
למושבי עולים.
יותר למדתי
מהם מאשר
לימדתי”**

ראיתי איפיונים של תרבות “הייקים” בריקודים של **שלום חרמון, רבקה שטרמן, גורית קדמן** בריקודים כמו “בת פתח”, “הורה נעורים”, תבנית “מרובעת” יותר נוקשה. למדתי את ריקודי החסידות ממזרח אירופה, את המאכלים, הלבוש, שפת הלדינו ועוד ועוד. גורית קדמן הייתה לי לגורו ו**תרצה הודס** שלחה אותי ללמד וללמוד בכל הארץ. בשלב מסוים נשלחתי ללמד ריקודי עם למושבי עולים. יותר למדתי מהם מאשר לימדתי. למדתי את מנהגי העדות, המאכלים, התנועות, הבגדים, החגים. על ידע זה, מאוחר יותר, התבססה העבודה התרפויטית שלי ויצירת מודל טיפולי השואב את כוחו מתרבות המקור של המטופל.

הרקדות וחוגים

חוג גדול של מאות רוקדים היה לרות בבית מילמן ברמת אביב. היא הייתה מאד פופולרית בקרב אוהבי ריקודי עם. ארגנה מפגשי משפחות של הרוקדים שלה בכפר הירוק לגיבוש והיכרות קרובה. חוג טוב היה לה בבית הסופר בת”א. ערכה הרקדות מרכזיות ברחבי הארץ. ממטולה עד אילת... להקות שלה הופיעו במקומות שונים בארץ. בפסטיבל כרמיאל פתחה רותי, במשך שנים, את ערב ההרקדות והייתה שותפה בוועדת השיפוט בפסטיבל.

רותי רוקדת בסדנה לריקודי עם בצרפת

**”באחד הימים
הגיעה בחורה
צרפתייה בשם
קריסטיאן לחוג
שלי בבית
מילמן. הסתבר
שהיא מחפשת
מקורות בעולם
הפולקלוריסטי.
היא התרשמה
עמוקות ממה
שראתה אצלי
והזמינה אותי
ללמד בצרפת”**

סיפור הפרק הצרפתי והפעילות העולמית

באחד הימים הגיעה בחורה צרפתייה בשם קריסטיאן לחוג שלי בבית מילמן. הסתבר שהיא מחפשת מקורות ידע תנועתי בעולם הפולקלוריסטי. היא התרשמה עמוקות ממה שראתה אצלי והזמינה אותי ללמד בצרפת. ערכתי סמינרי ריקודים בגרנוביל, טולוז, ובבולוריס בריוויירה הצרפתיים. סמינרים שכללו מערך שלם של “אתניות” כולל מאכלים שלנו, הרצאות, סיפורי ארצנו הוויי ישראלי. חוויה ישראלית ייחודית של אכילה שתיה וריקודים, דבר שהפך למפעל ציוני תרבותי עצום במשך 30 שנה, יחד עם בעלי ג'ז, שהיה הרוח החיה מאחורי המפעל הגדול הזה. מאות אנשים הפכו עם השנים למליצי יושר נאמנים למדינה שלנו וגרמו לנו להרגשת סיפוק גדולה.

לא עוצרת לרגע

בביתה של רות יש סטודיו, שמלבד היותו סטודיו למחול ותנועה הוא גם מוזיאון מעניין. ציורי קיר גדולים, תמונות היסטוריות, פינת מדיטציה ועוד מכמני רוח ונפש. מתקיימת שם קליניקה לקבוצות יוגה, סדנאות למעברים בחיים, ובקהילה. מפגשים אישיים וקבוצתיים בנושאים שונים, בהדרכת המאסטרית לפסיכותרפיה רות פרדס, כמובן. בנוסף רותי יצרה מופע “סיפור חיים פוגש מחול”. אותו מציגה רותי בסטודיו בביתה ובמקומות שונים ברחבי הארץ והעולם.

סיפור חיים שלא יאמן של סנט אנטושקה

רותי בילדותה

רות שוורץ (לימים **וטש** ואחר-כך **פרדס**) נולדה בגטו שבעיר אוסטרוביץ' בפולין, בפברואר 1940. עם הכיבוש הגרמני גברה הסכנה ואמה החליטה להציל את בתה בת השנתיים. האם **גוטה** עבדה שם מחוץ לגטו כמבשלת ששרתה קציני אס אס. פעם נעלמה הילדה מעיני אמה. כשהאם המבוהלת יצאה החוצה כדי לחפשה, היא ראתה, לתדהמתה, את בתה הקטנה מרקדת באמצע מעגל של קציני אס אס. המריעים לה.

האם הבינה שעליה להציל את הילדה וברגע מסוים, בתיאום מוקדם, מסרה אותה לידי של קצין גרמני-פולני **אלוייזיה פלבה**, מעבר לגדר התיל של הגטו. האיש החביא את רותי בתוך המקטון הצבאי שלו ומסר אותה להוריו שגרו בכפר פרו נאצי. הוא הסביר להם שזוהי בתו שנולדה לו באפן לא חוקי. הוריו נתנו לה את השם **אנטושקה**. היא הוטבלה לנצרות והפכה לנכדה לכל דבר.

ב-1945, לאחר שהאם גוטה שרדה את המלחמה, היא חזרה לקחת את בתה, שכמובן לא הכירה אותה. היא באה למקום מתחזה למורה פולניה, האוספת לביה"ס ילדים שנשארו בכפרים בזמן המלחמה. וכך לקחה את הילדה ונעלמה אתה מהכפר. בהמשך עלתה לארץ, התיישבה בתל אביב ושלחה את הילדה בשמה המחודש - רות, לקיבוץ נגבה.

בתום המלחמה הגיעו הרוסים לאזור שבו היו הכפרים שסייעו לגרמנים במלחמה. הרוסים נקמו בהריסת הכפרים כסגירת חשבון עם הנאצים. תושבי הכפר הזה סיפרו לרוסים על הילדה שניצלה בזכותם מציפורני הנאצים וכך חמלו הרוסים על הכפר בזכות אותה ילדה שאותה הצילו. אנשי הכפר יחסו את הצלת כפרם לילדה אנטושקה והפכו אותה לקדושה עבורם. לכבודה הקימו צלב מיוחד על ראש גבעה לשם הם עולים לרגל מדי שנה כמחווה לאנטושקה הקדושה.

לפני כמה שנים נסעה רות פרדס לכפר ההוא והתקבלה בחגיגות שמחה והערצה בטקס מיוחד עם פרנסי המועצה האזורית.

האם גוטה שמרה על קשר עם הקצין שהציל את בתה. ב-1978 הובא הקצין פלאבה לישראל לקבלת אות חסיד אומות העולם. הוא לא נישא מימיו, נותר ערירי ולא ביקש תמורה למעשיו, ורק תמונתה של הילדה אנטושקה נשארה תמיד בכיס מעילו.

לרות שני בנים, **חי וגל**, מבעלה הראשון **טוביה וטש**. את רוב שנותיה חיתה עם בעלה השני, אהבתה הגדולה, **גיז**, שהלך לעולמו לפני מספר שנים, ועם שתי בנותיו יעל ואורנה. לגיז ורות יחד 10 נכדים ונין.

רותי המשיכה את חייה עם בן זוגה **אורי**. אהבתם יצרה זוגיות מופלאה במשך ארבע השנים האחרונות שהסתיימו, למרבה הכאב בימים אלה במותו של אורי.

רותי ממשיכה לומר "כן לחיים" ונותנת השראה ביכולת ההתמודדות עם מה שהחיים מביאים.

רותי עם גיז בעלה

**לימים, נסעה
האם גוטה לפולין
ומצאה את הקצין
שהציל את בתה.
ב-1978 הובא
הקצין פלאבה
לישראל לקבלת
אות חסיד אומות
העולם. הוא לא
נישא מימיו,
נשאר ערירי,
לא רצה תמורה
למעשיו, ורק
תמונתה של
הילדה אנטושקה
נשארה תמיד
בכיס מכנסיו.**

“מעבר לכל דבר
רות מגלה ידע
מעמיק ביסודות
הריקוד וחקר
המקורות”

זה לא רק
לימוד הריקוד
אצלה, זה גם
לספר על
הריקוד,
על ההיסטוריה,
איך נוצר,
מה המשמעות,
מה הסמל

אצלה זה לא רק
מחול, זה מכלול
הוליסטי - זה
חברה, עזרה,
שותפות,
התעניינות בק,
בחינת האדם
עם חושים
מפותחים

מכירה ומוקירה של רות פרדס, מדברים בה, בראיונות קצרים לכתבה זו

מושיקו הלוי, ריקודאי, מלחין, משורר, רקדן ובעבר מנהל להקת ענבל:

אני מכיר את רות הרבה שנים לרבות מפגשים מיוחדים. רות היא אישה רוחנית, נשמה. אהבתה לריקוד היא משהו מיוחד. ידוע לי שבנסיעותיה הרבות לצרפת שם ערכה סדנאות, לקחה גם את הריקודים שלי כחומרים בתוכנית הלימוד שלה שם. אני גאה בכך. הערכתי תמיד את הגישה הרוחנית שלה בעבודתה המקצועית.

שלמה ממן, ריקודאי, במשך שנים מנהלו האמנותי של פסטיבל מחול כרמיאל:

אני זוכר את רות מאד לטובה עוד מהחוג המיתולוגי שלה בבית מילמן, שם גם רקדתי אצלה. היא מדריכה מחוננת בעלת ידע וניסיון רב שנים. רהוטה בדיבורה, כל מילה ברורה ומדודה. גם רקדה מאד יפה. מעבר לכל דבר רות מגלה ידע מעמיק ביסודות הריקוד וחקר המקורות. רות קורנת תמיד, במרכז המעגל עם היופי החיצוני והפנימי שלה.

יאב סידי, מדריך ריקודים, עוסק בתיעוד ושימור המחול העממי שלנו:

רות מדריכה וותיקה ביותר עם אפיונים ייחודיים לה. זה לא רק הצעדים, זה בעיקר אופי הריקוד, העמקה ברבדים של הבנה של מהות הצעד, מהות הריקוד. ההבחנה המיוחדת שלה היא נדבך נוסף על הנראה לעין הרגילה. במשך שנים היא תרמה מימד אחר לארגון ההרקדות, בפסטיבל כרמיאל.

טוביה טישלר, ריקודאי, כוריאוגרף, מרקיד:

היסודיות של רות היא במהותה. כל צעד מדויק ומוקפד. הדרכתי איתה במחנה “בלו סטאר” בארה”ב, וראיתי אותה בעבודה. זה לא רק לימוד הריקוד אצלה, זה גם לספר על הריקוד, על ההיסטוריה, איך נוצר, מה המשמעות, מה הסמל.

עליזה רוזן, מרקידה מפיקה, עיתונאית:

רות היא אישיות כובשת, קרוב למושלם. אצלה זה לא רק מחול, זה מכלול הוליסטי - זה חברה, עזרה, שותפות, התעניינות בק, בחינת האדם עם חושים מפותחים. זה כמו, למשל, לתת ידיים במעגל, ההתחברות בין האנשים בכל מובן. היא תמיד תשאל אותך מה עוד צריך, מה לתת, מה לקבל - דו כיוונית. מבחינתה אין בחיים “סתם”, לכל דבר התכלית שלו. כן, ומעל לכל מאד מאד מוכשרת.

יגאל טריקי, ריקודאי, מנהל קורס מדריכים:

דרך ההדרכה של רות - דרכי נועם, רכות והבנה. יש שצועקים, קשוחים, מפחידים, לימוד קשוח. לא כך רות, היא שואפת לשלמות - תרימו את היד ככה ולא ככה, להקפיד על הברכיים, התנועה העגולה הנכונה, (כמו בריקוד “בוא בשלום” למשל, או תנועה של זריעה). איננה מסתפקת בתנועה הנדרשת, צריך לעשות יפה ומתאים לתוכן ולצעד. כן, הרבה למדתי ממנה.

רעיה ספיבק, ריקודאית כוריאוגרפית, רקדנית, מפיקה:

הייתי הטריגר של רות לכיוון ריקודי העם. אחרי התקופה בקיבוץ נגבה, הגיעה אלי הנערה שלמעשה חיפשה את עצמה וקיבלה את החיבוק שלי. רות הלכה בעקבותי בעוד תחומים. היא מוכשרת וניחנה בדינמיות, מרץ, אנרגיה במלא מובן המילה. רקדנית טובה מאד ומדריכה בחסד. הדריכה גם באולפנים למדריכי ריקודי עם. בהיותה צעירה מאיתנו, במובן מסוים היא ילדת הטיפוחים שלי ושל תרצה הודס. היא לא מספר אחד, היא אחד וחצי!

הנה כי כן, סיפורה של המולטי טאלנט רות פרדס, מבין המובילים בתחום המחול הישראלי, ובעלת מקום של כבוד בתרבות ארצנו.

גדלית נוימן*
באדיבות כתב העת
"מחול עכשיו"

**תודה רבה לרות
אשל, ירון מישר,
דני בנשלום, יואב
סיד, ויקטוריה
חודורקובסקי
וארכיון הישראלי
למחול בבית
אריאלה.**

גדולים מהחיים

לזכרם של הכוריאוגרפים
יונתן כרמון ויואב אשריאל ז"ל

לזיכרו של יונתן כרמון (1931-2020)

הארכיון הישראלי למחול

לפני כעשור קיבלתי לישראל טלפון מצרפת. הכוריאוגרף האגדי של המחול העממי ישראלי, **יונתן כרמון** אשר הלך לעולמו לפני כשנתיים, התקשר אלי כדי שאראיין אותו לקראת עבודת התזה שלי לתואר השני. לא הכרתי את האדם הנפלא לפני כן, והוא, ודאי לא שמע על אחת **גדלית נוימן** מקנדה. הוא הקדיש מזמנו ומכספו (לא רצה לשמוע על כך שאשלם עבור השיחה הארוכה הבין-לאומית אשר ניהלנו) כדי לשמח סטודנטית שאפתנית ועקשנית, אשר חיפשה אחריו בארץ כבר חצי שנה. אפילו בשיחת הטלפון כרמון היה כריזמטי ומלא אנרגיה, ממש כמו שמתארים אותו אלו אשר הכירו אותו מקרוב.¹ פניתי ליונתן בעקבות המלצה של חברתי הטובה **אילה גורן**, בתה של אם המחול הישראלי גורית קדמן. היא תיארה את כרמון כמי "שלימים נתן את הטון ויצר את הפרוטוטיפ של הרקדן הישראלי למרות שהוא לא צבר. היה בהחלט סגנון כרמוני, שהרבה מאוד השפיע על להקות של ריקודי עם על במה." אילה קראה לסגנונו "כרמוניות".

"הייתה לו השפעה חזקה מאוד," אמרה גורן. "כל דבר שהוא יצר, בין אם זה ריקוד, בין אם זה הופעה של להקה, נהג תמיד להתייעץ עם **גרטרוד קראוס וגורית קדמן**. כשהוא רצה בענייני תנועה, יותר כללי, [לראות] אם זה בסדר, הוא היה הולך לגרטרוד קראוס, וכשהוא רצה לראות אם זה מספיק עממי ואם זה מתאים לסגנון של עם ישראלי, הוא היה הולך לגורית. תמיד היה מתייעץ".

כרמון נולד בבוקרשט, רומניה ב-1931. מגיל תשע הסתובב כרמון בין קרובי משפחה ומוסדות הקהילה היהודית כאשר הוריו נלקחו למחנה עבודה בטרנסניסטריה. כרמון ואחיו ניצלו מידי הנאצים ועלו לארץ במסגרת עליית הנוער ב-1944. "הגעתי הביתה," אמר לי כרמון על עלייתו ארצה. משפט זה מסכם את אהבתו לארץ ישראל.

להקת עלומים פתח תקוה

* גדלית נוימן היא רקדנית ודוקטורנטית בתחום המחול באוניברסיטת יורק שבטורונטו. חלק ממחקרה - על יצירותיה הראשונות של יהודית ארנון במסגרת תנועת הנוער השומר הצעיר בהונגריה - התפרסם בספר *The Oxford Handbook of Jewishness and Dance* ובמאמר הפורסם ב"רוקדים-נרקודה". המון שנים גדלית לימדה בלט בפקולטה למחול באוניברסיטת יורק ובבית ספר הלאומי לבלט של קנדה, ולפני שנתיים הכינה חומרים על ריקודי עם - מחול עממי ישראלי לקורס אונליין בפקולטה למחול באוניברסיטת יורק.

להקת כרמון באולימפיה, פריס

עטיפת התקליט הראשון של להקת כרמון

כרמון נשלח ללמוד חקלאות ב"משק הפועלות" בתל אביב תחת השגחתה של **חנה ציזיק**.³ התמזל מזלו של כרמון שביום הראשון לעבודה במשק בתל אביב, צמוד לשדה התירס בו עבד, לימדה חלוצת הבלט **מיה ארבטובה**. דרך שפת סימנים, סיפר לי כרמון, היא הזמינה אותו לשיעור הבלט הראשון שלו. אלא שחנה ציזיק, מנהלת המשק, סירבה לאשר לו לחזור לארבטובה מכיוון שארבטובה, לדבריה, הופיעה במועדוני לילה של הצבא הבריטי. במקום זה, הציעה לו ציזיק ללמוד אצל גרטרוד קראוס, אשר עודדה יצירה ארץ ישראלית ועבדה יחד עם המפעל הציוני. הוא למד אצל קראוס, לחם במלחמת העצמאות והיה רקדן וכוריאוגרף בלהקת הראל של הפלמ"ח (בר-און; קיסרי; שמידט, 4).

אחרי שהשתחרר, הופיע עם תיאטרון הבלט הישראלי (1951-1952), שהייתה המסגרת האמנותית החשובה ביותר בשעתו בארץ למחול על במה, והתוודע למחול העממי הישראלי כאשר קראוס שילבה ביצירותיה נושאים ארצישראליים. אצל קראוס פגש את הרקדנית **טובה צימבל** שארגנה אירוע לכבוד תנועות הנוער גורדוניה והנוער העובד.⁴ אירוע זה, סיפר לי כרמון, השפיע עליו מאוד.

ב-1952 הגיע **ג'רום רובינס** לארץ לביקור ולימד את יצירתו **Interplay** לרקדנים המצטיינים של קראוס וארבטובה. מפגש זה הבהיר לכרמון עד כמה הוא זקוק לשפר את הטכניקה. הפעם היה נחוש לחזור ללמוד אצל מיה ארבטובה. הוא הופיע ברביעייה הקאמרית של **נעמי אלסקובסקי** ובהופעות של האופרה הישראלית. עם כל זאת, כרמון נמשך לעולם המחול הישראלי, אשר בעיניו, הוא סיפר לי, נתן ביטוי לא מילולי ומיוחד לזהות הארץ ישראלית.

הקריירה של כרמון בתחום מחול הפולקלור הישראלי מרשימה ביותר. כנער כבר התחיל ליצור ריקודים בשביל פסטיבל דליה. הוא גם ביים הופעות לחגים ברחבי הארץ. בשנות ה-50 כרמון הדריך להקות שונות, כמו למשל, להקת עלומים, להקת הפועל תל-אביב, להקת הסטודנטים של ירושלים, והלהקה המרכזית של ההסתדרות שהפכה לימים ללהקת כרמון. במסגרת להקתו, כרמון עבד עם מיטב המוזיקאים הישראליים, כגון **אילן ואילנית**, **בועז שרעבי** ו**חיים חפר** (בר-און; שמידט, 6).

כרמון, יחד עם להקתו הופיעו בפסטיבל הנוער הדמוקרטי בבוקרשט ב-1953. לאחר כמעט עשור אחרי שנפרד מרומניה כפליט מלחמה, חזר אליה גאה, זקוף ומוביל משלחת של רקדנים המייצגים את מולדתו המאומצת. הקהל, לדברי כרמון, יכול היה לזהות בקלות מהיכן הגיעו. "הינה באים הישראלים צעקו," סיפר לי כרמון. "היה לנו סגנון משל עצמנו, שפת גוף שלנו ודימוי ספציפי. היינו יחפים, לא כמו הרקדנים האירופאים, וזה שינה את התנועות."

להקת כרמון עם דני קיי

להקת כרמון, בהרכבתה הראשונה זכתה בתחרות הכוריאוגרפיה הבין-לאומית בעיר ליל שבצרפת, ולאחר מכן הופיעה בניו יורק, בברודוויי, ברדיו סיטי ובתוכנית הבידור המפורסמת של **אד סאליבן**. (The Ed Sullivan Show) בנוסף להצלחותיה הרבות בספורים בין-לאומיים, הלהקה זכתה להופעות נכבדות על במות שונות בארץ (בר און; שמידט, 4-5).

יונתן כרמון מקבל את פרס אקום

כאשר שאלתי את כרמון על רקדניו הוא ענה: "הם כולם היו אנשים יפים, הגברים נאים עם הבלורית, והנשים, יפות, חניניות. הם היו איכרים, הם עבדו את האדמה, הם התנהגו אחרת. היה דור בישראל עם אופי אחר." אכן, תיאורו של העיתונאי ומבקר התרבות **אורי קיסרי** משנת 1961 מבטא היטב את מהות ההופעות של להקת כרמון בזמנו: "היו אלה כתריסר נערים ונערות, שכל אחד מהם, וכולם ביחד, היוו את הטל ואת המטר לא רק של הרי יהודה והגליל, אלא של משהו שאין להגדירו ואין להסבירו, אלה אם כן נגיד, כי הוא קריאת החיים, רצון החיים של האנשים הצעירים שבארץ זו. הם רקדו. כמובן, ברגליהם, וכמובן, בידיהם ובגופם,

אבל הם רקדו גם בעיניהם, עיניים שחייכו באושר, בתחושה של אהבה וערגה להאבה."

כרמון יסד את פסטיבל כרמיאל ב-1988, והיה מנהלה האמנותי שתיים-עשרה שנה. מאמצע שנות השישים הוא גם כיהן כמנהל אומנותי של התיאטרון המפורסם "אולימפיה" בפאריז בה הופיעה להקתו לפני כן.

שמו של כרמון הלך לפניו בארץ ובעולם. לאורך עשרות שנים רקדניו הופיעו בכל קצווי תבל ותיארו את הפנים היפות של מדינת ישראל. פטירתו הפתאומית של כרמון בעת ביקורו בארץ בחורף 2020 היכה בתדהמה את קהילת המחול בישראל על גווניו השונים.

יואב אשריאל (1930-2020)

יואב אשריאל הוא שם ידוע בעולם המחול הישראלי-ריקודי עם. הוא נולד ב-1930 וגדל בקיבוץ רמת דוד, שבעמק יזרעאל. במהלך חייו יצר מעל מאה ריקודים והדריך כמה וכמה להקות למחול עממי על במה. הוא היה ממארגני פסטיבלי דליה וגידל דורות של מדריכים.

לפני כעשור זכיתי לראיין אותו בבית קפה לידו ביתו. בחרתי להביא את דבריו כפי שסיפר לי:

היה מצב קשה מאוד. הקיבוץ רק קם ולא היה כסף. אני נולדתי כשהקיבוץ היה בן ארבע או בן חמש. קראו לנו צברים כי כל החברים באו מחוץ לארץ. זו הייתה הפתעה שילדים נולדו בארץ והם בסדר. החליטו שהילדים ילמדו גם משהו. שני הקיבוצים - רמת דוד וגבת ביחד הקימו בית ספר משותף ולא היו כל כך הרבה ילדים. השתדלו לחנך אותנו לפי האידיאולוגיה שהייתה להם אז: לבנות את הארץ,

חלוציות, להסתפק במועט. התחנכנו על האידיאולוגיה של **א.ד. גורדון**. בכיתה א' או ב' כבר עבדנו במשק. אמרו: הילדים שלנו צריכים ללמוד לעבוד. היינו בבית ילדים משותף עם כל הילדים ביחד כי זה היה המקום

כאשר שאלתי את כרמון על רקדניו הוא ענה: "הם כולם היו אנשים יפים, הגברים נאים עם הבלורית, והנשים, יפות, חניניות. הם היו איכרים, הם עבדו את האדמה, הם התנהגו אחרת. היה דור בישראל עם אופי אחר."

אהבה גדולה - יואב ומירה בצעירותם

יענקלה לוי ומירה אשריאל יואב אשריאל עם רבקה שטורמן בריקוד הגיטרה

היחידי שאפשר היה להחזיק ילדים. מאוד אהבנו אחד את השני. כל הילדים שהיו איתי בבית ילדים זה כמו אחים.

לחברים היו ספרים בגרמנית, ברוסית וביידיש. לא היו כל כך הרבה ספרים ישראלים וגם לא היו שירים ישראלים הרבה. אז התחיל **[מרדכי] זעירא** [להלחין] את "לילה לילה" שהוא חיבר ו-"סובבונני". הוא עבר בין הקיבוצים ועשה הרבה שירה בציבור והוא לימד שירים בעברית, שירים ישראלים. כשהחברים רקדו הורה, הם שרו שירים חסידיים, שירים רוסיים, לא היו שירים בעברית. לא הרבה, היו מעט אבל לא הרבה. לא היו אז ריקודים ישראלים. חברים רקדו הורה. כשהייתי ילד רקדתי עם החברים הורה, ושרו. הורה זה ריקוד רומני אבל החלוצים הכניסו את זה לארץ וחושבים שזה ריקוד ישראלי כי הם רקדו את זה בסגנון ישראלי. זה מה שידענו. כשמישהו הביא גרמושקה - מפוחית פה - אז רקדו גם קראקוביאק ופולקה, קרובושקה, לא היו ריקודים ישראלים.

בהיותו כמעט בן שבע-עשרה, הגיע לקיבוצו הזמנה זוגית להשתלמות ריקודי עם "בעברית", אשר ארגנה גורית קדמן. כיוון שאשריאל כבר היה מחבר ריקודים בקיבוץ, ומאשר, לדבריו, שהיה ספורטיבי מאוד, נבחר עם עוד בת קיבוץ למשימה:

ראיתי בפעם הראשונה ריקודים ישראלים. גורית קדמן ארגנה את הקורס. מסתבר שעשתה את זה לקראת כנס בדליה. היא רצתה להכניס את הריקודים הישראליים יותר. אני ראיתי ריקודים ישראלים בפעם הראשונה בחיים. אני התלהבתי בצורה בלתי רגילה. זה היה כל כך יפה וכל כך מצא חן בעיני. בשלושה ימים שלמים למדנו שמונה ריקודים, ביניהם שרליה, קומה אחא, הרמוניקה וקול דודי של **רבקה שטורמן**. אני נדלקתי אז וזה בוער עד היום.

לא היו אז ריקודים ישראלים. חברים רקדו הורה. כשהייתי ילד רקדתי עם החברים הורה, ושרו. הורה זה ריקוד רומני אבל החלוצים הכניסו את זה לארץ וחושבים שזה ריקוד ישראלי כי הם רקדו את זה בסגנון ישראלי.

כששאלתי את אשריאל מה כל כך מצא חן בעיניו, הוא ענה: שזה שלנו! זה כל כך יפה, זה מלהיב נורא. אז ניגנו באקורדיון לריקודי עם. לא הייתה מוזיקה מוקלטת. לא היו תקליטים אז בכלל.

לא ניגנו הרבה ולא היו הרבה שירים עבריים, אבל לקחו את השירים הישראליים ועשו להם ריקודים. קודם כול זה שלנו ואני הזדהיתי עם זה.

אשריאל רקד בלהקה של בני הקיבוצים וכך הצטרף למשלחת אשר נסעה לבודפשט לפסטיבל הנוער הדמוקרטי השני ב-1949: היה פסטיבל נוער דמוקרטי ושלחו משלחות מכל הארצות לפסטיבל הזה. התנועה הקיבוצית החליטה לשלוח משלחת להראות שישראל קיימת, להראות לכל העולם שאנחנו קיימים ולהתגאות בריקודים שלנו. קיבלו אותנו יוצא מן הכלל. זה היה חדש, כל הריקודים הישראליים, וזה היה יפה מאוד. לכולם זה היה יפה, והכי מרגש מכל הייתה הפגישה עם היהודים שהיו בבודפשט.

היהודים שם קיבלו אותנו בצורה חמה. הייתה ארץ קומוניסטית והיה אסור לדבר על ישראל ועל ציונות. היהודים עמדו מול המלון שלנו, אלפים, לראות אנשים שבאו מהארץ, מישראל - לראות יהודים שונים מישראל. מנהל הלהקה שלנו אמר שבשבת אנחנו צריכים ללכת לבית כנסת להראות ליהודים שבאנו.

יואב משמאל מוביל שורת רוקדים בפסטיבל כרמיאל יומולדת 80 ליואב

בית כנסת זה היה מלא אנשים וכל הרחובות מסביב. פעם ראשונה שראינו יהודים שהם לא ישראלים, שכל כך התרגשו לראות אותנו. לא נפגשנו איתם. היה אסור לגשת אלינו לדבר. אמרו שיתנו לנו את הכבוד שאחד מאיתנו יעלה לתורה. זו הייתה החוויה הכי מרגשת, לפגוש את היהודים שם. ובדרך חזרה הביאו אותנו לזוויה. היה מחנה של פליטים יהודים שחזרו מהמלחמה. הופענו לפנייהם. התרגשות עצומה.

שאלתי את אשריאל האם זו הפעם הראשונה שהם ראו צברים. "כן כן, ענה. "צברים, שיש יהודים אחרים מהם. יש יהודים חיים."

הם עברו שואה. אנחנו לא הבנו את כל זה. הם מאוד התרגשו. חיבקו אותנו ונשקו. היהודים בבודפשט הם גם כן עברו שואה. מה ידענו על זה? מאיפה יצאנו? ארבע שנים אחרי המלחמה היו מחנות פליטים, וזה היה סודי. היה אסור להגיד איפה זה. לקחו אותנו באוטובוסים למקום הסודי. נסענו איזה שעתיים עד שהגענו. באיזה מקום ביער. רחוק מאוד. פליטים, והביאו אותם לארץ. אנחנו לא ידענו מכל זה.

אשריאל חזר ארצה והתגייס לצבא: כשהתגייסתי לצבא הייתי בתורנות כללית של כל הצבא ואז הקימו את הנח"ל. אמרו שהם יעבדו בקיבוצים ויתאמנו. הקימו קורס מכ"פים של הנח"ל והזמינו אותי לבוא לקורס במשך ארבע חודשים. הייתי סמ"ל מחלקה של טירונים. אני הדרכת, הכנתי אותם, תרגילי סדר ורובאות, ולסיום המחזור הכנתי איתם הופעה של ריקודי עם.

ריקוד עממי צריך להיות בנוי פשוט, קל ונוח. לא צריך לרגש את מי שמסתכל. אם מישהו מסתכל ומתרגש, זה טוב, אבל המטרה היא שהרוקד יהנה.

הם התלהבו מזה. אז הקימו בנח"ל מחלקה לאומנות. אמרו שתהיה להקה של הנח"ל ולמדו שירים ישראלים ולמדו גם ריקודים. **זאב חבצלת**, שהכיר אותי עוד מקודם בלהקה של בני-הקיבוצים, ובבודפשט, אמר: "יואב אשריאל יארגן אצלנו את ההרקדות בנח"ל". ואני לקחתי את זה ברצינות.

בהתחלה לא רציתי כי אמרתי שאני רוצה להיות מדריך בנח"ל, להגשים את הציונות. אמר לי [חבצלת], 'מה שתעשה בהרקדות זה יותר חשוב. את זה אתה יודע'. והכניסו אותי להיות אחראי על ריקודי עם בנח"ל. שם הכרתי את אשתי **מירה**. ארגנו שמה השתלמויות לריקודי עם.

עברנו בין המחלקות והרקדנו. הקמתי להקה של הנח"ל, שישים איש והופענו בדליה ב-1951. היה לנו ריקוד מגל וחרב. זה על החיים של הנח"ל שגם נלחמים וגם עובדים. אני ניגנתי שם באקורדיון. גם היה לנו ריקוד עמק עם שיר "עמק" מפורסם מאוד של **[מרק] לברי**. שישים איש רקדו על העבודה בעמק ועל הריקודים. "הגילבוע מחבק את התבור", היו המילים. והופענו בדליה.

כשהשתחררתי מהצבא לא חזרתי לקיבוץ. רציתי להתפתח, לראות את העולם. התחלתי להדריך ריקודי עם, התחלתי לחבר. כשהייתי בנח"ל חיברתי ריקוד עממי, טעם המן. יש בו צעדות תימניות, והמנגינה היא ספרדית. וההורים שלי באו מאירופה. גורית קדמן שאלה: 'איך זה יכול להיות?' אמרתי לה, גורית, זה קיבוץ גלויות! אז היא לקחה את הריקוד הזה בתור דוגמה על קיבוץ גלויות ורוקדים את זה עד היום. מאז היו לי עוד הרבה ריקודים. הדרכתני גם להקות.

בהתחלה עבדתי רק עם להקות מחול מכל מיני מקומות וחיברתי ריקודים על הארץ, על נושאים של עבודה ושמחה ואהבה והתנ"ך. זה היה הרקע של הריקודים שלנו. הנוף של עמק יזרעאל, והתנאים, והעבודה, והחיים שמה והחלוצים שרקדו הורה כל הלילה, ובבוקר הלכו לעבודה.

כל ריקוד שחיברתי, הייתי חושב על האווירה שישנה בקיבוץ. על שכולם ביחד ועובדים ביחד ושמחים ביחד וחוגגים. ההורים שלי היו בקיבוץ. הייתי נוסע לפעמים.

כרמיאל

יואב אשריאל בהדרכה

אני זוכר כשחיברתי [את הריקוד] "ערב בא", נסעתי לקיבוץ בשביל להרגיש את האווירה של הערב. להיות ביחד. דרך אגב על הריקוד הזה, אמרו לי 'מה פתאום, שיר שקט ואתם רוקדים במעגל, זה לא מתאים. שיר שקט זה צריך להיות ריקוד בזוגות. לא במעגל'. אז במעגל רקדו רק הורה או דבקה. היו אז ספירות של ארבע, ואני חילקתי את זה [בחלק השלישי] לשלוש שלוש ושתיים. אז אמרו לי 'מה פתאום! עובדה, אנשים קמים ורוקדים. זה הולך עם המנגינה, וזה חשוב.

אני הלכתי בעקבות המנגינות. מנגינות מצאו חן בעיני. למשל, בהורה נרקודה המנגינה הדליקה אותי. זה נורא שמח. אז חגגו עשר שנים למדינת ישראל והיינו נורא שמחים שקמה מדינה. אז החלטתי לחבר, כי המנגינה הדליקה אותי. חשובה לי המנגינה. מאוד מאוד חשובה. "לילה לילה", למשל, שיר מקסים [של זעירא] שחיברתי לו ריקוד.

כשהייתי ילד זעירא לימד את זה אצלנו בתור שירה בציבור. גם "סובבוני" זה שלו. נורא רציתי לחבר לזה ריקוד אבל זה שיר קשה. קשה לתת לזה צעדים. אני חושב שריקוד עממי טוב זה ריקוד שמבטא הרבה, אומר הרבה אבל בתנועות פשוטות, בנוי פשוט, זורם, שיהיה קל. צריך לעבוד על זה, צריך לדעת. אז השתדלתי לתת בתנועות פשוטות [ולבטא] את כל השמחה הזאת.

ריקוד עממי צריך להיות בנוי פשוט וקל ונוח. לא צריך לרגש את מי שמסתכל. אם מישהו מסתכל ומתרגש, זה טוב, אבל המטרה היא שהרוקד יהנה.

אני חושב בכלל שבריקוד להופעה, זה שמסתכל עליו צריך להתרגש. בריקוד עממי, זה שרוקד אותו צריך להתרגש. כשעושים הופעה לא צריך להתחשב ברקדנים. הרקדנים צריכים לעשות כל מאמץ שזה יהיה יפה, שיהיה מרגש ושזה יגיד משהו, יספר משהו. כשרוקדים בלהקה צריך לעבוד קשה שזה יבטא.

אנחנו עם שלא היה לו פולקלור. כל עם שיושב על אדמתו מאה שנה, ארבע מאות שנה ואלף שנה, יוצר פולקלור, כמו הבולגרים והיוונים, בארגנטינה ובכל מיני מקומות, ואצלנו לא. אז אנחנו צריכים ליצור פולקלור חדש. לא ידענו מה זה פולקלור ישראלי. יצרנו אותו מחדש. הרגשנו שאנחנו יוצרים תרבות חדשה, פולקלור חדש. הרגשנו שיוצרים משהו, שיהיה לנו פנים שלנו. בכל מקום שרקדו ריקודים ישראליים אמרו 'זה ישראלי'.

כשאני נכנסתי לריקודי עם, היו מדריכות. היו מעט מדריכים. גורית קדמן הייתה הראשונה ורבקה שטורמן חיברה ריקודים יפים מאוד. אחר כך הצטרפו אליהן זאב חבצלת (הוא יליד הארץ), **ושלום חרמון** שבא מגרמניה אבל הוא התקרב אליהן. הוא גם חיבר ריקודים. רוב הריקודים שלהם לא נשארו. של רבקה שטורמן כן נשארו. לא ידעו אז מה זה סגנון ישראלי. לא ידעו מה זה

יואב בהדרכה בביכורי העיתים

צעד ישראלי. אז התחילו עם ה'שיכול חילוף', עם הצעד התימני. כשאני התחלתי לחבר ריקודים, לא ידעתי מה זה ריקודי עם.

גורית קדמן הייתה המנוע של כל הדבר הזה. את כולם הדריכה, גם אותי. היא יצרה גם שפה למדריכים. זה היא עשתה. אז היא באה להפועל [תל אביב] ואמרה: 'תנועה להתעמלות, ריקודי עם זה חלק. זה גם כן התעמלות, זה אימון גופני. זה ספורט'. והיא הקימה שם חוגים לריקודי עם ולהקה. זה היה החוג היחידי בארץ, חוץ מהקיבוצים. כשאני השתחררתי מהצבא, מירה אשתי, היא רקדה בהפועל והיא אמרה שהפועל מחפשים מדריך. 'אני אביא אותך, היא אמרה. בנח"ל הצלחת מאוד עם ההרקדות והלהקות. הם הסכימו. הם קיבלו אותי.

ככה הגעתי להפועל תל אביב. היה להם כדורגל, וכדור עף וכדור סל והתעמלות, והיו ריקודי עם. הדרכת שמה. כל הדמיון שלי עבד על חגים מהקיבוץ, על העומר, על חג הביכורים, על חג הגז. עשיתי גם ריקוד חסידי מהדמיון. הכול מהדמיון. עשיתי הופעה שלמה של שעתיים תוכנית. עשינו הופעה בהבימה. זה היה בית המקדש של התיאטרון. הופענו בהבימה ועשינו רעש ענקי, והופענו בכל הארץ עם התלבשות של **צילה בינדר**. את ריקוד העמק רקדו שתי להקות [בהפועל]. רקדו מחגי הקיבוץ ואמרו ש"יובא מביא את הקיבוץ להפועל תל אביב. אחר כך הדרכת בעיריית תל אביב, עריית חולון, עריית רמת גן ועיריית גבעתיים.

אשריאל גם הדריך ויצר בלהקות "פעמי אביב" בתל אביב, להקת פתח תקווה ואחרות.

אחרי שעשיתי הופעות ואחרי שכל כך הצלחתי, התחלתי ללמוד אצל גרטרוד קראוס. היו קורסים לכוריאוגרפיה והתחלתי ללמוד כשהשתחררתי מהצבא. אחר כך הכרתי אותה טוב ולימים הייתי אפילו אסיסטנט שלה. היא באה להכין הופעות בכל מיני מקומות. הן היו הופעות גדולות המוניות, ואני עזרתי לה ועשינו הופעות בפתח תקווה למשל, בחולון, בהרבה מקומות עם מאות אנשים.

משנות השישים יואב אשריאל הדריך הרקדות המוניות בכיכר מלכי ישראל דאז (היום כיכר רבין) במרכז תל אביב. הוא רצה להביא את ריקודי העם לעם עצמו. הוא זה שהמציא את מרתוני הלילה של ריקודי עם והוא זה שארגן השתלמויות למדריכים. השפעתו ותרומתו לעולם המחול העממי גם בקהילה וגם על הבמה יזכר לתמיד.

"כל ריקוד שחיברתי, הייתי חושב על האווירה שישנה בקיבוץ. על כך שכולם ביחד ועובדים, שמחים וחוגגים ביחד. ההורים שלי היו בקיבוץ. הייתי נוסע לפעמים."

הערות

1. ראו "לאור הזיכרונות", רוקדים-נרקודה, 103, אפריל 2020. הגיליון מוקדש לזכרו של יונתן כרמון.
2. ידידותם של גורית קדמן ויונתן כרמון התחיל עוד בהיותו אדם צעיר. אכן, קיים סרטון הנקרא "שיר הבוצרים" משנת 1951, בו כרמון יצר יחד עם קדמן כוריאוגרפיה ללהקת עלומים.
3. בהמשך, עבר כרמון ללמוד בבתי הספר החקלאיים "עיינות" ו"מקוה ישראל".
4. על פועלה של טובה צימבל, ראו ד"ר צבי פרידהבר, "טובה צימבל-נטע - הנערה הכוריאוגרפית", רוקדים 005, גיליון מספר 5, עמ' 8-9.

ביבליוגרפיה

- אילה גורן-קדמן. מראיינת גדלית נוימן. 12 נובמבר 2010.
- אורי קיסרי. "מה מרקיד את יונתן כרמון?" **מעריב**. 1 פברואר 1961. עמ' 4.
- אלון שמידט. "יונתן כרמון: האיש והיצירה." **רוקדים-נרקודה**. גיליון 103, אפריל 2020. עמ' 4-6.
- "שיחות על המחול הישראלי עם יונתן כרמון." מראיונות רינה גלוק ואיריס לנה. אוגוסט 2017. ארכיון הסרטים הישראלי.
- יואב אשריאל. מראיינת גדלית נוימן. 23 דצמבר 2010.
- יונתן כרמון. ראיון טלפוני. מראיינת גדלית נוימן. 7 מרץ 2011.
- יעקב בר-און. "הכוריאוגרף המיתולוגי מספר על העבודה עם שושנה דמארי ויפה ירקוני." **מעריב**. 31 יולי 2017.

ריקוד החודש כורדיון

זה ארבעה עשורים ויותר מעשיר אותנו **שמוליק גוב-ארי** במאות יצירות של ריקודי עם בסגנונות רבים ומגוונים. ריקודים אתניים וריקודים לשירי עם ישראליים במעגל ובזוגות.

שמוליק מתמחה בריקודי במה, מביים מופעים לכל הגילים ועורך השתלמויות ומחנות ברחבי הגלובוס בנושא מחול ישראלי. הוא שגריר תרבות אמיתי ומקצועי של ישראל בשטח המחול, התנועה והפולקלור הישראלי והאתני על כל גווניו.

יצירותיו מושפעות מנוף ילדותו - מהבית והמשפחה ומהמורי (החדר) - "נעלה, נעלה", "השמש", "לכו נרננה", "נדוניה" ועוד. מגוון העדות שאיתן גדל הובילו אותו ליצור את "דבקה מימונה", "צ'ופ", "כורדיון" ועוד ריקודים רבים הנרקדים תדיר ברחבות הריקודים, וכמובן, נופי הארץ המופלאים והאהובים מדברים אל ליבו ומשפיעים על יצירותיו, כגון "נוף בגליל", "שיר ההפלגה" ו"ישראל היפה".

רבים מריקודיו הם ריקודי עם במלוא מובן המילה, ולא ניתן לתאר ערב הרקדה ללא "סלחי לי ילדה", "לקום ולעמוד", "אילת", "ענבי", "סתם יום של חול", "עץ הזית" ועוד רבים אחרים.

את חותם צעדיו המקוריים והמיוחדים ניתן לראות בריקודיו המגוונים מאוד, "עשב בר", "דרבוקה", "באראקה", "מתוף לתוף", "אנחת האדמה", "אברם אבינו", ועוד ריקודים אשר נתנו השראה לאחרים להעז וליצור ריקודים מסוגננים ומלאי תוכן חדש ומיוחד, שלא נראה עד כה.

שמוליק החל לרקוד מילדותו, וכבר כשלמד בגן חובה חיבר את ריקודו הראשון "ליצן קטן". את ריקודי העם פגש בשכונה כשאחיו הבוגר יקי הביא אותו לחוג השכונתי לריקודי עם. משם פנה לרקוד עם **יענקליה לוי** בבית כץ, החוג המיתולוגי, מקום שבו לימד את ריקודיו הראשונים "סוד המזלות", "יום א' בשבוע" ו"אהבת החיילים".

המיוחד בדרך עבודתו של שמוליק, כפי שהוא מסביר: "אני מספר סיפורים בתנועה ומנסה להמשיך בתנועה את הרעיון המוזיקלי של השיר והמילים". העקרונות המנחים אותו בעת שהוא מחבר את ריקודיו הם לא להתחכם, לא להתפשר ולא לחזור על מה שעשו לפניו.

לאחר סיום שירותו הצבאי רקד "בלהקת כרמון" ויצא איתה לסיבוב הופעות באירופה. עם חזרתו לארץ פתח בהצלחה רבה חוגים לריקודי עם ולהקות מחול. בהמשך פנה ללימודי חינוך גופני ומחול במכללת וינגייט, ועם סיום לימודיו נשאר ללמד במכללה.

ככוריאוגרף יוצר, מרצה ויועץ הוא מוזמן זה שנים רבות להשתתף בפסטיבלים ובמסגרות מחול בכל רחבי העולם. במסגרת מסעותיו בחו"ל נחשף שמוליק לאומנים בתחום התנועה בכל מדיום אפשרי, ואלה משפיעים על דרך עבודתו, למשל בריקודיו "נאש דידיאן" ו"סהרה בר".

מתחילת עבודתו בתחום חיבר שמוליק יותר מ-600 ריקודי עם בסגנונות שונים. כיום הוא מרצה על פולקלור ותנועה, כותב ומפעיל תוכניות לימוד מקוריות למכונים יהודיים ברחבי העולם, ובמיוחד ארצות הברית, וכמובן מגיע תכופות לארצנו היפה והרוקדת.

את ריקודיו של שמוליק הרשומים באתר "רוקדים" תוכלו לראות כאן:
<https://bit.ly/3eAVGb3>

זה ארבעה עשורים ויותר מעשיר אותנו שמוליק גוב-ארי במאות יצירות של ריקודי עם בסגנונות רבים ומגוונים. ריקודים אתניים וריקודים לשירי עם ישראליים במעגל ובזוגות.

שמוליק גוב-ארי

על הריקוד "כורדין"

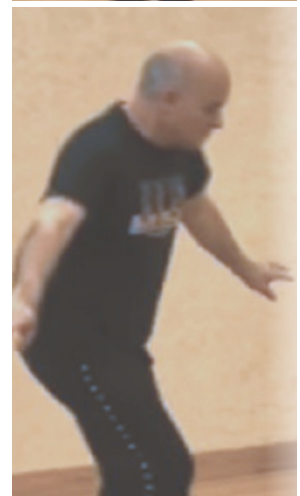
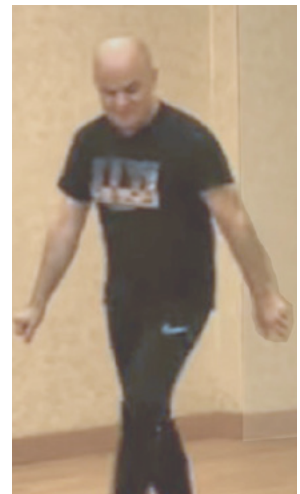
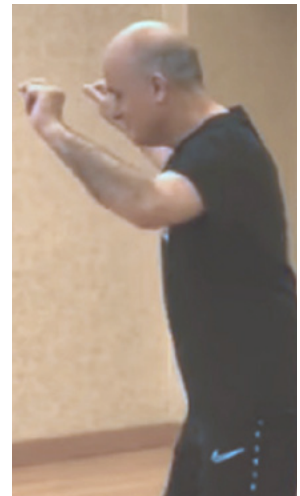
שמוליק מושפע מאוד ממוזיקה אתנית על כל גווניה. השיר של "כורדין" הוא עממי-כורדי, ושמו המקורי "אויִלֶה מְנוֹיִלֶה". שמוליק פגש את השיר לראשונה במסיבה גדולה שבה השתתפו מוזיקאים ורקדנים אתניים. הוא החליט ליצור ריקוד פשוט, לא קשה לביצוע, אבל מלא בתוכן של צעדים אתניים מהמחול הכורדי העממי.

בנו, המוזיקאי **איתמר גוב-ארי**, עזר בעיבוד השיר ובחיתוכו כך שיתאים לריקוד עם. איתמר הוא שהגה את השם "כורדין".

העובדה שהריקוד כבש כל במה אפשרית ברחבי הארץ והעולם בזמן קצר כל-כך, מראה שיש מקום לריקודים אתניים בצורה ובמינון הנכונים.

את הריקוד תוכלו לראות כאן: <https://bit.ly/3yJ1gic>

בית שני: הפנים למ"מ

- 1-4 2 צעדות חילוף מהירות למ"מ החל בימין
- 5-8 כפיפה בימין למ"מ תוך הרמת גוו קלה; העברת משקל לשמאל לאחור תוך כפיפה קלה לפנים ומחיאית כף ימים על כף יד שמאל המושטת לפנים; פעמיים.
- 9-12 דילוג בימין לפנים למ"מ; שתי פסיעות לאחור אל ק"מ החל בשמאל.
- 13-16 דילוג בשמאל לאחור תוך תחילת סיבוב שמאלה אל ק"מ; השלמת הסיבוב בשתי פסיעות החל בימין.
- 17-32 כמו 16-1 חוזר שנית.

רישום צעדי הריקוד

משקל: 4/4

צורה: מעגל

מבנה הריקוד: פזמון ו-2 בתים

פזמון: הפנים למ"מ

- 1-4 פתיחה בימין ימינה; שיכול בשמאל מאחורי ימין; פעמיים
- 5-8 חילוף שיכול בימין ימינה.
- 9-10 העברת משקל לימין ימינה; לשמאל שמאלה.
- 11-12 צעדת חילוף מהירה בימין שמאלה בשיכול לפני שמאל. הידיים האחוזות מושטות קדימה עם גוו מעט כפוף לפנים.
- 13-14 תוך כפיפת גוו לפנים כשהידיים מושטות קדימה: פסיעה בשמאל לאחור; ימין ימינה;
- 15-16 צעדת חילוף מהירה בשמאל ימינה בשיכול לפני ימין.
- 17-32 כמו 16-1 חוזר שנית.

בית ראשון: הפנים למ"מ

- 1-2 פסיעה בימין למ"מ; ניתור קטן על ימין תוך פניה ימינה (כתף שמאל למ"מ);
- 3-6 פתיחה בשמאל שמאלה (על העקב) כלפי מ"מ; הצמדת ימין אל שמאל; פעמיים.
- 7-12 כמו 6-1 החל בשמאל כשכתף ימין למ"מ
- 13-16 הפנים למ"מ גוו טיפה כפוף לפנים: 4 צעדים לאחור אל ק"מ החל בימין תוך תנועת אגן לצד הרגל הפוסעת.
- 17-32 כמו 16-1 חוזר שנית.

פזמון

שמוליק פגש את השיר לראשונה במסיבה גדולה שבה השתתפו מוזיקאים ורקדנים אתניים. הוא החליט ליצור ריקוד פשוט, לא קשה לביצוע, אבל מלא בתוכן של צעדים אתניים מהמחול הכורדי העממי.

כורדין (מילות השיר)

בתודה למנחם אהרון

המה סיצ'יה דייקטה יה
אמן אמן צ'ב רשם
אמן אמן צ'ב חופשה
הוי למן הוי...

הוי למן

אובה מרנה סר צ'ייה
הוי למן הוי למן
הוי למן ללה חופשה
דלה קורטה בר טמיה

הוי למן...

דלה קיזה בר טמיה
אובה מרנה דו דרגיה
אבם מרנה בו דרג'ה
בודי נה יה
בחטה חודה

הוי למן....

חוויות בעין המצלמה

קורס מדריכים לריקודי עם "קמפוס שיאים", אוניברסיטת תל אביב

השנה נפתח קורס ראשון למדריכים לריקודי עם, באוניברסיטת תל אביב, בהנהלה חדשה של **שלמה ממן ויגאל טריקי**. הקורס נקרא "ממן-1" כאשר הכוונה היא שהקורס יהפוך למסורת שנתית.

מטרת הקורס היא להכשיר רוקדים מיומנים בהדרכת ריקודי עם תוך מתן כלים להוראה והדרכה בחוגים ובהרקדות בליווי יעוץ והכוונה של צוות המומחים של הקורס.

חלק מהמשתתפים באים במטרה להפוך למרקידים ואחרים מגיעים מתוך רצון להעשיר ולהרחיב את הידע שלהם במחול הישראלי.

מובילי הקורס: **שלמה ממן** - מנהל תחום המחול, **יגאל טריקי** - מנהל הקורס, **ליאור כהן** - תורת הדרכה, **מירב לזין** - מוזיקה. רכזת הקורס: **לורה סאלי**.

בקורס ילמדו טכנולוגיות החדשות הקשורות לריקודי העם, שילוב ריקודי עם קלאסיים ועכשוויים, רקע היסטורי, מחול אתני ועממי בישראל ובעולם, ידע כללי של סגנונות מחול שונים, העמדת מופעים על במה וארגון אירועים.

התלמידים יקבלו שיעורי מחול מעשיים, בתנועה, יציבות והחזקת הגוף, קואורדינציה, שיווי משקל, חוש קצב. התלמידים ילמדו הדרכה לילדים מגיל הגן עד לבי"ס תיכון ותנועות הנוער, הדרכת מבוגרים, הגיל השלישי ואנשים עם צרכים מיוחדים.

* במקביל לקורס זה מתקיים קורס דומה בהנהלת גדי ביטון תחת המטרייה של אוניברסיטת תל חי.

חוויות בעין המצלמה

